

עֵינֵי ה' אֵלֶיךָ בָּה

מִרְשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה

(דברים יא, יב)

למה לא לטוס לאומן בראש השנה?

יצחק שטרן

תוכן העניינים

חבוא - חילול ה' וחילול כבודה של ארץ ישראל

ה
ה
ה
ו
ו
ה
ה

הנסיעה לאומן היא חילול השם
הנסיעה לאומן וחטא העגל
הנסיעה לאומן פוגעת בכבוד ארץ ישראל
מטרת החוברת - השבת כבוד ארץ ישראל
שמחת המגיעים לאומן מרקיעה שחקים
תופעת הנסיעה לאומן בראש השנה

איסור היציאה מארץ ישראל

ו
י
ז
ח
ח
ו
ט
ט
י
ז
ח

אז נדברו: יציאה לקברי צדיקים בחו"ל אסורה, והיא עלבון לארץ ולטמונים בה
אסור לצאת מארץ ישראל
אסור לצאת מהארץ, אפילו כשדעתו לחזור מיד
הגר"ע יוסף - מותר לצאת לחו"ל כדי להשתטח על קברי צדיקים
הכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מוציאין
הרא"ה קוק - אין מצוה ואין היתר לצאת לחו"ל לקברי צדיקים
מדברי הרמב"ם והתוס' מבואר שאין לצאת לחו"ל לקברי צדיקים
סיכום - אסור לצאת לקברי צדיקים בחו"ל, ובפרט על חשבון לימוד תורה
רמב"ם - אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם
תוס' - מותר לצאת רק ללמוד תורה ולישא אשה, ולא לשאר מצוות

עיקר קיום המצוות - בארץ ישראל

יא
יג
יא
יד
יד
יא
יב
יג
יב
יג
יא

הגרי"מ חרל"פ - שורש הדבר, משום שרק בארץ ניתן לקיים את כל המצוות
הספרי דיבר גם על מצוות שאינן תלויות בארץ
לפני ראש השנה יש להוסיף מצוות, ולא להפקיע עצמו מן המצוות
סיכום - היוצא לחו"ל מפקיע עצמו מעיקר קיום המצוות
ספרי - המצוות בחו"ל הם זכרון למצוות בארץ ישראל
רמב"ן - מטעם זה שקולה ישיבת ארץ ישראל כנגד כל המצוות שבתורה
רמב"ן, רשב"א - שורש הדבר, משום שרק בא"י אין שלטון לשרי האומות
רשב"א - מטעם זה כל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה
רשב"ם - היוצא לחו"ל מפקיע עצמו מן המצוות
רש"י ורמב"ן הביאו את הספרי

התפילה בארץ ישראל

ארץ ישראל היא שער השמים

יד
יד
יט
יז
טו
יח
יז
יט
טז

גודל הטעות של בני א"י היוצאים להתפלל בחו"ל, ובפרט בראש השנה
הגר"י עמדין - כיוון הגוף לארץ ישראל מועיל רק למי שאינו יכול להיות בה
המתפלל בחו"ל צריך לכוון רגליו ולבו לארץ ישראל
השל"ה - הקב"ה אינו מתאוה לתפילות חו"ל
מעכבים ומקטרגים ב"הליכת" התפילות לארץ ישראל
סיכום - הבדל תהומי בין תפילת ארץ ישראל לתפילת חו"ל
שערי אורה - התפילות בחו"ל סתומות, ויכולות לעלות רק דרך א"י

הפגם הרוחני של היוצא מארץ ישראל

כ
כג
כ
כ
כא
כב
כב
כג

היושב בארץ ישראל כל ימיו, זוכה לכל המעלות
הפגמים הרוחניים של השרוי בארץ העמים
השוהה כל ימיו בארץ ישראל הוא במעלה רוחנית גדולה
חלוקה א' - עשיית המצוות בטהרה
חלוקה ב' - פטירת הנפש מן הגוף
חלוקה ג' - תחיית המתים
יציאה מן הארץ גורמת פגם נשמתני בלתי הפיך

הנסיעה לצדיק בראש השנה - לדעת ר' נחמן

כג
כג
כה
כו
כד
כד

חשיבות הנסיעה לצדיקים בראש השנה - לדעת ר' נחמן
"צדיק הדור" פירושו: צדיק החי בדור
ר' נחמן ביקש שמקורביו יבואו אליו לראש השנה, ולא כל ישראל
ר' נחמן דיבר על נסיעה לצדיקים בכלל, ולא דוקא אליו
ר' נחמן דיבר על נסיעה לצדיקים בעודם בחיים, ולא אחר מותם

תכלית ראש השנה - להמשיך קדושת ארץ ישראל

כז
לב
לד
לד
לב
לא
כח
כח
לב
לג

בראש השנה זוכין לעיקר קדושת ארץ ישראל
גודל הטעות של העוזבים את ארץ ישראל האמיתית בשביל "בחינת" א"י
ההימצאות אצל הצדיק בראש השנה מעוררת תשוקה לארץ ישראל
ההליכה לקברי צדיקים בערב ראש השנה - לקבל בחינת קדושת א"י
המניעה מלבוא לארץ ישראל, מחמת שאינו מאמין בקדושתה
הנסיעה לצדיקים בראש השנה היא "הדרך לארץ ישראל"
העבודה בראש השנה - לגלות קדושת א"י, כדי לזכות לבוא אליה
התורה, חז"ל ור' נחמן מאריכים בשבח ארץ ישראל
לא יפסיק מלהשתוקק תמיד לקדושת ארץ ישראל

מבוא – חילול ה' וחילול כבודה של ארץ ישראל

תופעת הנסיעה לאומן בראש השנה

בשנים האחרונות, עדים אנו לתופעה הולכת וגוברת של אנשים רבים, ובכללם בני ישיבות, רבנים ותלמידי חכמים, שעוזבים את הארץ בראש השנה, וטסים אל מעבר לים, לארץ העמים הטמאה, לפקוד את קברו של הצדיק ר' נחמן מברסלב זיע"א, ולהתפלל את תפילות ראש השנה בסמוך לקברו. וכל כך מחזיקים הם במנהגם, עד שמוכנים הם לעזוב את בני משפחתם בחג הקדוש, ולשלם הון עתק עבור הטיסה והשהות שם, ובלבד ש"יזכו" לחוג את החג במחיצת הצדיק.

ולא עוד, אלא שהפכו מנהג זה לעיקרו ותכליתו של ראש השנה, ואומרים הם שבלא זה אי אפשר כלל לחוג את החג, להתפלל אל ה', ולפתוח את השנה החדשה. ויש מהם שאומרים גם שכל חיי השנה תלויים בנסיעה זו, ומאמינים הם בלב שלם שאם לא יסעו לאומן בראש השנה, חלילה וחס עלולים הם לצאת חייבים בדין, ורק אם יסעו לשם מובטחים הם שיצאו זכאים לפני ה' יתברך.

שחחת המגיעים לאומן מרקיעה שחקים

ובבואם לאדמתה הטמאה של אוקראינה, הספוגה בדם יהודי, פורצים הם בשירה ובריקודים, על ה"זכות" הגדולה שנפלה בחלקם. כל מי שלא ראה שמחת יהודי שהגיע לאומן בערב ראש השנה, לא ראה שמחה מימיו. "אשרינו שזכינו ליום הגדול הזה, להגיע לאומן". כל הרואה ושומע עשוי לחשוב שהנה הנה הגיעה שעת גאולתן של ישראל.

הנסיעה לאומן היא חילול השם

וחילול השם שבדבר עולה וזועק עד לב השמים! – היעלה על הדעת, שיהודים יתנו כל הונם ואונם בשביל "לזכות" לצאת מהארץ הקדושה ולהגיע לאיזה מקום בארץ העמים, יהיה אשר יהיה. האם יהודים יכולים לרקוד ולשמוח על "הזכות" להיות באדמת נכר. האם ביציאה זו מן הארץ תלויים חיי השנה של האיש הישראלי? – האם זו אמורה להיות שאיפת חייו של כל יהודי, לעזוב את ארץ ישראל ביום המלכת ה' בעולם, ולישא תפילה בארצות זרים!?

הנסיעה לאומן וחטא העגל

הריקודים והשמחה באומן אינם יכולים שלא להזכיר לנו את השירה והמחולות שעשו ישראל סביב עגל המסכה. שני מעמדות של חילול השם נורא. טוענים הנוסעים, כי

מטרת הנסיעה לצדיקים ותקיעת השופר – לגלות קדושת א"י, כדי להגיע אליה מי שטעם באמת את א"י, מרגיש טעמה במי שהיה אצל הצדיק בראש השנה עבודת ראש השנה – לגלות קדושת א"י, כדי לזכות לשוב אליה עזיבת ארץ ישראל בראש השנה הפוכה מהדרכת ר' נחמן עיקר קדושת ארץ ישראל נמשך מראש השנה עיקר קדושת האיש הישראלי הוא לבוא לא"י, ועל זה יש לכוון בראש השנה ר' נחמן – ראש השנה הוא בחינת ארץ ישראל ר' נתן – עיקר התגלות קדושת א"י הוא בראש השנה

סיכום ומסקנה

הנסיעה לאומן אסורה הלכתית ורוחנית הנסיעה לאומן בראש השנה היא נגד הדרכת ר' נחמן מברסלב

כט
לג
ל
כז
לא
כט
כז
כז

לה
לה
לה

המעמד שם אדיר, והאווירה הרוחנית נפלאה ועצומה. יתכן שהם צודקים, אבל אין בכך שום הוכחה או הצדקה לטיסה האומללה. גם בחטא העגל היתה אורה רוחנית מרוממת ומיוחדת: "חג לה'", "ויעלו עולות ויגישו שלמים", "וישב העם לאכול ושתו". האם זו הוכחה שמעשה העגל היה נכון?!

הנסיעה לאומן פוגעת בכבוד ארץ ישראל

הנסיעה לאומן מחללת את כבודה של ארץ ישראל. כביכול ארץ ישראל כבר אינה המקום המקודש בעולם, מקום התפילות, מקום ההתעלות הרוחנית, מקום החיבור אל ה' יתברך. רק שם, באומן אשר באוקראינה, רק שם אפשר להתחבר אל ה', רק שם אפשר לעשות תשובה, רק שם אפשר להתפלל, רק שם אפשר להנצל מיום הדין. או לאזנים שכך שומעות.

מטרת החוברת - השבת כבוד ארץ ישראל

ולפיכך, באנו בזאת לנסות ולהציל קצת את כבודה של ארץ ישראל, ולברר בדברים קצרים-יחסית את גודל מעלתה של ארץ ישראל, את האיסור לצאת מן הארץ, את הפגמים הרוחניים הנגרמים לכל מי שעוזב אותה אפילו לרגע קט, ואת הפער העצום בין המצוות והתפילות הנעשות בארץ ישראל לאלו הנעשות בארץ העמים. כמו כן, הוספנו ליקוט קצר ממשנת ר' נחמן מברסלב, המבאר שעיקר עבודת ראש השנה היא למשוך ולגלות את קדושת ארץ ישראל, ובארנו שגם אם קרא ר' נחמן לעלות לקברו, וביקש מתלמידיו להיות עמו בראש השנה, בודאי לא עלה על דעתו לגרום לאנשים לעזוב את ארץ ישראל הקדושה והטהורה למטרה זו, ובודאי לא בראש השנה.

איסור היציאה מארץ ישראל

הכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מוציאין

במשנה בשלהי מסכת כתובות (ק"י): אמרו:

הכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מוציאין, הכל מעלין לירושלים ואין הכל מוציאין, אחד האנשים ואחד הנשים.

ופירש רש"י:

הכל מעלין - את כל בני ביתו אדם כופה לעלות ולישב עמו (בירושלים). אחד האנשים ואחד הנשים - אף האשה כופה את בעלה לעלות ולדור שם, ואם לאו יוציא ויתן כתובה.

וכן הוא בברייתא שם:

ת"ר: הוא אומר לעלות, והיא אומרת שלא לעלות - כופין אותה לעלות, ואם לאו - תצא בלא כתובה. היא אומרת לעלות, והוא אומר שלא לעלות - כופין אותו לעלות, ואם לאו - יוציא ויתן כתובה. היא אומרת לצאת, והוא אומר שלא לצאת - כופין אותה שלא לצאת, ואם לאו - תצא בלא כתובה. הוא אומר לצאת, והיא אומרת שלא לצאת - כופין אותו שלא לצאת, ואם לאו - יוציא ויתן כתובה.

אסור לצאת מארץ ישראל

ובהמשך הגמרא שם הובא שאין זו רק זכות הבעל או זכות האשה לדור בארץ ישראל, או להמנע מלצאת ממנה, אלא זהו חיוב גמור. וכך נקטה הגמרא (ק"א). בדרך פשוטה: אמר רב יהודה אמר שמואל: כשם שאסור לצאת מארץ ישראל לבבל, כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות.

ובמסכת בבא בתרא (צ"א). הובאה ברייתא האוסרת את היציאה מן הארץ אפילו בשעת רעב:

ת"ר: אין יוצאין מארץ לחו"ל - אא"כ (היה רעב ו)עמדו סאתים בסלע. א"ר שמעון: אימתי? בזמן שאינו מוצא ליקח, אבל בזמן שמוצא ליקח, אפי' עמדה סאה בסלע - לא יצא. וכן היה ר"ש בן יוחאי אומר: אלימלך, מחלון וכליון, גדולי הדור היו ופרנסי הדור היו, ומפני מה נענשו? מפני שיצאו מארץ לחוצה לארץ, שנאמר ותהם כל העיר עליהן ותאמרנה הזאת נעמי (רות א, יט). מאי הזאת נעמי? א"ר יצחק, אמרו: חזיתם, נעמי שיצאת מארץ לחו"ל מה עלתה לה?

רמב"ם - אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם

ועל יסוד מקורות אלו פסק הרמב"ם (הל' מלכים פ"ה ה"ט):

אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם, אלא ללמוד תורה או לישא אשה או להציל מן העכו"ם, ויחזור לארץ. וכן יוצא הוא לסחורה. אבל לשכון בחוצה לארץ אסור, אלא אם כן חזק שם הרעב עד שנעשה שוה דינר חטין בשני דינרין...

ואף על פישמותר לצאת, אינה מדת חסידות, שהרי מחלון וכליון שני גדולי הדור היו ומפני צרה גדולה יצאו ונתחייבו כלייה למקום.

ומהדגשת הרמב"ם "אסור לצאת... לעולם", מפורש יוצא שאסור לצאת מן הארץ כלל, למעט במקרים המפורטים בהמשך דבריו, והם: לימוד תורה, נשיאת אשה, הצלה מן העכו"ם, סחורה ורעב.

אסור לצאת מהארץ, אפילו כשדעתו לחזור היד

ופשוט הוא שהרמב"ם אסור אפילו יציאה על-מנת לחזור, שהרי גם במקרים המותרים כתב שמותר לצאת רק על-מנת לחזור (למעט בשעת רעב, שרשאי גם לשכון בחו"ל). וכן כתבו גם התוס' (ע"ז יג. ד"ה ללמוד), שמה שהותר לצאת כדי ללמוד תורה ולישא אשה הוא רק כשדעתו לחזור. ובלשונם:

ללמוד תורה ולישא אשה - פירוש ודעתו לחזור לא", דאילו אין דעתו לחזור אמר בכתובות (קיא.) אחיו של זה נשא עובדת כוכבים ומת ברוך המקום שהרגו, וזה ירד אחריו לחוצה לארץ.

ומבואר, אם כן, שבשאר המקרים אסור לצאת אפילו אם דעתו לחזור לארץ ישראל.

תוס' - מותר לצאת רק ללמוד תורה ולישא אשה, ולא לשאר מצוות

ומקור ההיתר לצאת לחו"ל כדי ללמוד תורה ולישא אשה הוא בגמרא בע"ז (יג.), שאמרה שמוותר לכהן לצאת לחו"ל ולהטמא בארץ העמים לשתי מטרות אלו. והתוס' שם (ד"ה ללמוד תורה) כתבו שמדברי השאלות (סי' ק"ג) מבואר שנקטו בשתי מצוות אלו משום שהן קלות, וכ"ש הוא שמותר לצאת לחו"ל עבור שאר מצוות שהן חשובות.

אולם התוס' חלקו על דבריו, וכתבו:

ודוקא בהנך מצות שהן חשובות - ללמוד תורה שגדול תלמוד תורה שמביא לידי מעשה, ואשה נמי דכתיב לא תהו בראה. אבל לשאר מצות לא.

וכתבו התוס' שניתן ללמוד זאת מדברי הגמרא במגילה (כז.) שלא התירו למכור ספר תורה אלא לשתי מטרות אלו, ומן מהטעמים הנ"ל. וכן פסק בשו"ת בית יוסף (דיני כתובות, סי' י"ד).

הגר"ע יוסף - מותר לצאת לחו"ל כדי להשתטח על קברי צדיקים

ובשו"ת יחוה דעת למרן הגר"ע יוסף שליט"א (ח"ה סי' נז, בהערה) דן אם יש מצוה להשתטח על קברי צדיקים, והעלה בשם כמה אחרונים, ש: אפשר שיש מצוה להשתטח על קברי הצדיקים, שיתפללו עלינו, וכמו

שמצינו בכלל בן יפונה שהלך ונשתטח על קברי האבות, ואמר: אבותי בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים (סוטה לד ע"ב ובתוספות שם). ולכן מותר לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ כדי להשתטח על קברי הצדיקים, כיון שדעתו לחזור לארץ ישראל.

מדברי הרמב"ם והתוס' מבואר שאין לצאת לחו"ל לקברי צדיקים

והנה, מלבד שיש לדון טובא בדבר זה, אם אכן נחשב הדבר למצוה, וכמו שכתב הפתחי תשובה (י"ד סי' שע"ב סק"ב) בשם תשובת בתי כהונה (בית דין, סי' כ"ג) שלא מצינו מצוה ידועה או כבוד חכמים בהשתטחות על קברי צדיקים, וכפי שהביא הגר"ע יוסף בתשובתו בשם שו"ת משפטי צדק (סי' ע"ד). נראה עוד, שמדברי הרמב"ם והתוס' הנ"ל יש ללמוד שבכל אופן אין להתיר לצאת לחו"ל כדי להשתטח על קברי צדיקים, שכאמור לא התירו לצאת אלא לצורך תלמוד תורה ונשיאת אשה, ולא לשאר מצוות. וכ"ש שלא יתירו להשתטח על קברי צדיקים, שלא ברור כלל שהדבר מוגדר כ"מצוה".

הראי"ה קוק - אין מצוה ואין היתר לצאת לחו"ל לקברי צדיקים

ובשו"ת משפט כהן למרן הגראי"ה קוק זצ"ל (ענייני ארץ ישראל, סי' קמ"ז) השיג על ה"שדי חמד" (אות א' מערכת א"י) שהתיר לצאת לחו"ל להשתטח על קברי צדיקים מצד שהיא מצוה רבה. וזו לשון הרב זצ"ל:

ולע"ד צ"ע טובא. דנהי שמצינו בכלל שהשתטח על קברי אבות, וכיו"ב בכמה מקומות בגמ', אבל ודאי לענין מצוה היש פנים לומר דעל כל קברי הצדיקים שבטולם מצוה להשתטח, זה לא ניתן להאמר כלל. אם כן, הלא רבו מאד קדושים וטהורים, ועיקר הקדושה של הצדיקים הראשונים, למי כל חמדת ישראל, הלא הוא בארץ הקדש, ולמה לן לאהדורי דוקא על קברי חו"ל.

והלא גם בתלמוד תורה ס"ל לר"י (ט"ז ג.) בד"א כשאינו מוצא ללמוד, אבל כשמוצא, אסור, ולא איפסיקא כותי' כי אם מטעם שלא מן הכל אדם זוכה. ופשוט הדבר שאין זה שייך לענין ההשתטחות אקברי צדיקים, דלא שייך כי אם ברבו שלמד ממנו ורואה בו סי' ברכה, או אולי מזה דוקא יזכה ולא מאחר, אבל לזכות השתטחות על קברי צדיקים מנ"ל לחלק בין צדיק לצדיק. ומכל שכן שצדיקים שבא"י הלא המה הגבורים אשר מעולם שאין דוגמתם, ואיך יתכן לומר שתהיה מצוה לצאת עבור זה לחו"ל.

ועל עיקר המצוה לאידענא, דמצינו רק שהיא תועלת, שע"כ הצדיקים מבקשים עליו רחמים, אבל מצוה מנא לן.

תורה אצל ר' יהודה בן בתירה, דבר שודאי מותר מבחינה הלכתית, ובכל זאת נמלכו בדעתם וחזרו ובאו לארץ ישראל.

עיקר קיום המצוות – בארץ ישראל

ספרי - המצוות בחו"ל הם זכרון למצוות בארץ ישראל

בספרי (דברים, פרשת עקב, אות מ"ג) נאמר:

ואבדתם מהרה, ושמתם את דברי אלה וגו' - אף על פי שאני מגלה אתכם מן הארץ לחוצה לארץ היו מצויינים במצות שכשתחזרו לא יהו עליכם חדשים. משל למלך בשר ודם שכעס על אשתו וטרפה בבית אביה, אמר לה: הוי מקושטת בתכשיטיך שכשתחזרי לא יהו עליך חדשים. כך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: בני, היו מצויינים במצות, שכשתחזרו לא יהו עליכם חדשים. הוא שירמיהו אומר (ירמיה לא, כ) הציבי לך ציונים וגו' - אלו המצות שישראל מצויינים בהם.

ומדברי הספרי יש ללמוד חידוש עצום, שעיקר נתינת המצוות לישראל היה על מנת שיקיימו אותם בארץ ישראל. וקיום המצוות בחו"ל אינו אלא זכר לקיום המצוות בארץ. וכביכול, אין שום תועלת ושמחה להשי"ת מעצם קיום המצוות בחו"ל, ולא ציוה עלינו לקיימן אלא בשביל שנזכור לעשותן בארץ ישראל.

הספרי דיבר גם על מצוות שאינן תלויות בארץ

ומדברי הספרי ברור שלא מדובר רק על המצוות התלויות בארץ, שהן ודאי ניתנו להיעשות דוקא בארץ ישראל, אלא מדובר גם על שאר המצוות. שהרי הספרי מיסב דבריו פסוקי פרשת "והיה אם שמוע", שמדברים על כל המצוות, ובכללן תפילין ומזוזה, ועל כל אלו אומר הספרי שעשייתן וקיומן בחו"ל הוא רק מנחת-זכרון לקיום המצוות בארץ ישראל.

רש"י ורמב"ן הביאו את הספרי

ודברי הספרי הללו הובאו והוזכרו בדברי רבותינו הראשונים. כן כתב רש"י על התורה (דברים יא, יח):

ושמתם את דברי - אף לאחר שתגלו היו מצויינים במצות, הניחו תפילין, עשו מזוזות כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו. וכן הוא אומר (ירמיה לא, כ) הציבי לך ציונים.

והמשיך הרב לדון שמא יש בזה מצוה מצד שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים, וכשאדם משתטח על קברותיהם הוא גורם להם להרבות תפילה, ונעשה בזה נחת רוח להשי"ת, אך סיים:

מ"מ אין הדבר ברור כלל לע"ד לומר, שלא תספיק אהבת אבות העולם ישני חברון, עד שנצרך לצאת ע"ז מא"י לחו"ל. ומה טובו דברי הגאון המחבר שליט"א (הוא בעל ה"שדי חמד" זצ"ל, ועיין לקמן), דבתלמיד חכם, דמתבטל מתלמוד תורה, המניעה טובה. והכל לשם שמים.

אז נדברנו: יציאה לקברי צדיקים בחו"ל אסורה, והיא עלבון לארץ ולטמונים בה

ועיין עוד בשו"ת אז נדברו להגר"ב זילבר (חלק י"ב, סי' כ"ח), שכתב בענין היציאה לקברות צדיקים בחו"ל:

זה עלבון לארץ ולאבות הקדושים, התנאים והאמוראים, גדולי ישראל, הטמונים כאן. והיה מנהג (בעבר) שהיו באים לארץ לבקר, בייחוד מארצות הסמוכים לארץ, ולא נסעו לארץ אחרת לבקר הטמונים שם. וכל שכן אנו שזכינו להסתופף בחצרות ה'. גם מבחינת ההלכה שאסור לצאת מהארץ לחו"ל, אין אני מוצא היתר לזה.

סיכום - אסור לצאת לקברי צדיקים בחו"ל, ובפרט על חשבון לימוד תורה

ומכל הנ"ל נראה לענ"ד פשוט שישנו איסור לצאת לקברי צדיקים בחו"ל, אפילו על מנת לחזור מיד לארץ ישראל. ובפרט לבחורי ישיבה שעוזבים את תלמודם באמצע "זמן אלול" ומתבטלים מתלמוד תורה במשך שבוע ויותר. ואם התירו לצאת לחו"ל כדי ללמוד תורה, ודאי לא יתירו לצאת לחו"ל במקום שהדבר גורם ביטול תורה. וכמו שהביא ה"שדי חמד" (שם) בשם שו"ת שדה הארץ (שהתיר לנסוע לקברי צדיקים בחו"ל):

ומיהו דוקא כשאינו מתבטל באותם הימים מעבודת ה' בשום מצוה... ובפרט אם חכם הוא ומתבטל מלימודו, לא יפה עושים.

וכן כתב ה"שדי חמד" בעצמו:

ובפרט אם תורתו אומנותו... קרוב הוא להפסד מלשכר... כי אי אפשר שילמד בדרך כמו שלומד בביתו.

ואחר כל זה יש לזכור היטב את סוף דברי הרמב"ם הנ"ל, שגם כשמותר לצאת מהארץ, אין זו מידת חסידות, והיוצא בהיתר עלול להתחייב כלייה למקום ח"ו. וכן יתבאר לקמן מדברי הספרי שר' אלעזר בן שמוע ורבי יוחנן הסנדלר רצו לצאת מן הארץ כדי ללמוד

וכן הביא הרמב"ן בפירושו לתורה (ויקרא יח, כה; ועיין גם בראשית כו, ה), והוכיח כדברינו לעיל, שלא מדובר רק במצוות התלויות בארץ אלא גם במצוות התלויות בגוף, כתפילין ומזוזה:

ומן הענין הזה אמרו בספרי (עקב מג), ואבדתם מהרה, אף על פי שאני מגלה אתכם מן הארץ לחוצה לארץ היו מצויינין במצות שכשתחזרו לא יהו עליכם חדשים... והנה הכתוב שאמר ואבדתם מהרה ושמתם את דברי אלה וגו', אינו מחייב בגלות אלא בחובת הגוף כתפילין ומזוזות, ופירושו בהן כדי שלא יהו חדשים עלינו כשנחזור לארץ, כי עיקר כל המצות ליושבים בארץ ה'.

רמב"ן - מטעם זה שקולה ישיבת ארץ ישראל כנגד כל המצוות שבתורה
ובספרי בדברים (פרשת ראה, אות פ') מסופר:

מעשה ברבי יהודה בן בתירה ורבי מתיא בן חרש ורבי חנניה בן אחי רבי יהושע ורבי יונתן שהיו יוצאים חוצה לארץ, והגיעו לפלטום (פי' לגבול ארץ ישראל) וזכרו את ארץ ישראל. זקפו עיניהם וזלגו דמעותיהם וקרעו בגדיהם, וקראו את המקרא הזה (דברים יא, לא) וירשתם אותה וישבתם בה ושמרתם לעשות את כל החקים האלה - אמרו: ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות שבתורה.

ועוד מסופר שם:

מעשה ברבי אלעזר בן שמע ורבי יוחנן הסנדלר שהיו הולכים לנציבים אצל רבי יהודה בן בתירה ללמוד ממנו תורה, והגיעו לציידן וזכרו את ארץ ישראל. זקפו עיניהם וזלגו דמעותיהם וקרעו בגדיהם, וקראו את המקרא הזה (דברים יא, לא) וירשתם אותה וישבתם בה ושמרתם לעשות את כל החוקים האלה ואת המשפטים - אמרו: ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות שבתורה, חזרו ובאו להם לארץ ישראל.

וכתב הרמב"ן (שם) שהטעם שישבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות, היא מהטעם הנ"ל, שעיקר המצוות ניתנו בשביל להתקיים בארץ ישראל, ואם כן ישיבת הארץ היא המבוא והבסיס לכל המצוות כולן.

רשב"א - מטעם זה כל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה

ובשו"ת הרשב"א (חלק א', סימן קל"ד) הסביר ע"פ עקרון זה, מדוע אמרו חכמינו ז"ל בסוף מסכת כתובות שכל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה. וכך כתב:

שאלת מה שאמרו כל הדר בחוצה לארץ כמי שאין לו אלוה. תשובה: לפי שארץ ישראל נקראת נחלת ה' דכתיב (ש"א כ"ב) כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה'. והוא יתברך נקרא אלהי הארץ ומיוחדת לו ולא לשרי מעלה, כדכתיב בכותיים (מ"ב י"ז) כי לא ידעו את משפט אלהי הארץ. ועל כן קרא לע"ז אלהי נכר הארץ. וכתוב (דברים יא) תמיד עיני ה' אלהיך בה. ועיקר מצות התורה כולן בארץ הן, עד כי כמה מצות אין נוהגות כלל אלא בארץ, כמו שאמרו במדרש הציבי לך ציונים (ירמיה לט)...

רשב"ם - היוצא לחו"ל הפקיע עצמו מן המצוות

וכיוצא בזה כתב הרשב"ם בפירושו למסכת ב"ב (צא.), על דברי הברייתא: אין יוצאין מארץ לחו"ל - אא"כ עמדו סאתים בסלע.

ופירש רשב"ם, שהטעם שאסור לצאת מן הארץ הוא מפני שהיוצא "מפקיע עצמו מן המצוות". וכדברי הספרי והראשונים הנ"ל, שעיקר חיוב המצוות אינו אלא בארץ ישראל.

הגרי"מ חרל"פ - שורש הדבר, משום שרק בארץ ניתן לקיים את כל המצוות

ובעומקם של דברים, כתב הגרי"מ חרל"פ זצ"ל (מי מרום, מעייני הישועה, שערי ארץ ישראל, פרק י"ב):

קיום המצוות בחו"ל לעומת קיומן בא"י הוא בגדר אינו מצווה ועושה, שכן הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה, וצווי המצוות היה בעיקר לזמן כניסתם לא"י (עיין רמב"ן בראשית כו, ה), וקיום המצוות בחו"ל הוא כדי שכשיחזרו לארץ לא יהיו חדשים בעיניהם (עיין ספרי דברים יא, יח). עילתהדבר, שכל המצוות ארוגות ושלובות וזכזכואי אפשר לאחתבלא חברתה, ומפני זה בארץ ישראל שנוהגות שם כל המצוות כולן, שמה הוא עיקר המקום לקיומן, משא"כ בחו"ל שכל מצוות התלויות בארץ אינן נוהגות שמה, על כן הקיום שלהן הוא רק בגדר אינו מצווה ועושה, שכן הציוי הוא על כלן ביחד.

רמב"ן, רשב"א - שורש הדבר, משום שרק בא"י אין שלטון לשרי האומות

ובאמת שבדברי הרמב"ן והרשב"א דלעיל מבואר טעם נוסף, והוא שארץ ישראל היא הארץ הנתונה להשגחתו הישירה של הקב"ה, ואין בה שלטון וממשלת שרים וזרים. ועל כן כל השפעתן הרוחנית של המצוות עולה ישירות למקומה, משא"כ בחו"ל ששם

נתן הקב"ה סמכות ושליטה לכוחות הטומאה, ואשר על כן כל מצוה הנעשית שם עולה השפעתה לאותן כוחות הטומאה. ועיין בדברי הרמב"ן באריכות.

סיכום - היוצא לחו"ל מפקיע עצמו מעיקר קיום המצוות

ומכל הנ"ל מתבאר שהיוצא מהארץ לחו"ל מפקיע ממנו את עיקר עול מצוות ה' האהובות, ומוריד עצמו מדרגת "המצווה ועושה" לדרגת "אינו מצווה ועושה", וההשפעה הרוחנית של מצוותיו מאבדת את ערכה, והשפעתן עובר לשלטון שרי האומות הטמאים. ולפיכך, מלבד שהוא עובר על איסור היציאה מן הארץ, הוא נחשב גם כמי שאין לו אלוה ר"ל.

לפני ראש השנה יש להוסיף מצוות, ולא להפקיע עצמו מן המצוות

ועל אחת כמה וכמה חמורה יציאתו לקראת ראש השנה, שהרי בימים אלו כל אחד מישראל מבקש להוסיף לו זכויות על זכויותיו, כדי לצאת צדיק בדינו, ואילו זה – לא די שעובר הוא על איסור היציאה מן הארץ, אלא שגם כל המצוות שהוא עתיד לעשות בזמן יציאתו, תפילה וברכות, ציצית ותפילין, צדקה וכו', ומעל כולן מצוות תקיעת השופר בראש השנה – כולן כולן לא ייחשבו לו כמצוות עיקריות, אלא כזכרון בעלמא למצוות הארץ-ישראליות. ורגיל אני לומר, כי כל מי ששומע תקיעת שופר באומן, אין זה אלא כדי שלא ישכח לשמוע תקיעת שופר ביום בו יחליט להישאר בראש השנה בארץ ישראל!!

התפילה בארץ ישראל

ארץ ישראל היא שער השמים

בתחילת פרשת ויצא (בראשית פרק כ"ח) מספרת התורה על יעקב שנאלץ לרדת מן הארץ בבורחו מפני עשו אחיו. ובהגיעו לגבול ארץ ישראל לן את שנתו, וירא בחלומו את מלאכי ארץ ישראל שליווהו עולים לרקיע, ומלאכי חוצה לארץ יורדים עתה ללוותו (עיין רש"י שם פס' יב).

ומתארת שם התורה (פס' טז-י):

וַיִּקַּץ יַעֲקֹב וַיִּמְרָא וַיֹּאמֶר אֲכֹן יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי.
וַיִּרְא וַיֹּאמֶר מַה נֹּרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם בַּיִת אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם.

ופירש רש"י

זוה שער השמים - מקום תפלה לעלות תפלתם השמימה.

ומכאן למדנו, שארץ ישראל היא מקום התפילה והשער לעליית התפילות לשמים. וארצות הנכר אינן מקום תפילה, והעומד להתפלל שם אין תפילתו עולה השמימה¹.

המתפלל בחו"ל צריך לכוון רגליו ולבו לארץ ישראל

ובספר מלכים א' (פרק ח'), בעת חנוכת בית המקדש הראשון, מבקש שלמה המלך מהקב"ה שבשעה שיהיו ישראל בחו"ל, בעוונותיהם, ויחשקו לשוב אל ה' ולהתפלל אליו, יוכלו לעשות זאת – למרות שאינם נמצאים במקום תפילה – ע"י ש"ישלחו" את תפילותיהם לארץ ישראל. ובלשון הכתוב:

כִּי יִחְטְאוּ לָךְ כִּי אֵין אָדָם אֲשֶׁר לֹא יִחְטָא וְאִנְפָּתְךָ בָּם וְנִתְתָּם לִפְנֵי אוֹיֵב וְשָׁבוּם שְׁבִייהֶם אֶל אֶרֶץ הָאוֹיֵב רְחוֹקָה אוֹ קְרוֹבָה. וְהָשִׁיבוּ אֶל לְבָבְךָ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נָשְׁבוּ שָׁם וְשָׁבוּ וְהִתְחַנְּנוּ אֵלֶיךָ בְּאֶרֶץ שְׁבִייהֶם לֵאמֹר חֲטֵאנוּ וְהִעֲוִינוּ רָשָׁענוּ. וְשָׁבוּ אֵלֶיךָ כְּכֹל לְכַבֵּם וְכָכֹל נִפְשָׁם בְּאֶרֶץ אֲבִייהֶם אֲשֶׁר שָׁבוּ אֹתָם וְהִתְפַּלְלוּ אֵלֶיךָ דֶּרֶךְ אֲרָצָם אֲשֶׁר נִתְּתָה לְאֲבוֹתָם הָעִיר אֲשֶׁר כָּחַרְתָּ וְהַבַּיִת אֲשֶׁר בְּנִיתִי לְשִׁמְךָ.

ומכאן למדו חכמינו ז"ל שהעומד להתפלל בחו"ל צריך לכוון את לבו כנגד ארץ ישראל, כדי שתתקבל תפילתו. וזו לשון הגמרא (ברכות ל):

היה עומד בחוץ לארץ - יכוין את לבו כנגד ארץ ישראל שנאמר והתפללו אליך דרך ארצם. היה עומד בארץ ישראל - יכוין את לבו כנגד ירושלים... היה עומד בירושלים - יכוין את לבו כנגד בית המקדש... היה עומד בבית המקדש - יכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים...

וכן פסק השלחן ערוך (או"ח סימן צ"ד סעיף א'):

בקומו להתפלל, אם היה עומד בח"ל, יחזיר פניו כנגד ארץ ישראל ויכוין גם לירושלים ולמקדש ולבית קדשי הקדשים. היה עומד בא"י, יחזיר פניו כנגד ירושלים ויכוין גם למקדש ולבית קה"ק. היה עומד בירושלים, יחזיר פניו למקדש ויכוין ג"כ לבית קדשי הקדשים.

ופירש המשנה ברורה (ס"ק ג') שלא די לכוון את פניו ואת רגליו לכיוון ארץ ישראל ולכיוון בית המקדש, אלא עליו לכוון גם, ובעיקר, את לבו, ולחשוב כאילו הוא עומד שם

1. והפסוק אינו מדבר רק על מקום המקדש, כפי שרגילים לחשוב, אלא על כל ארץ ישראל, כפי שמבואר ברש"י שם, ובמקורות דלהלן.

יכוין וכו' – רצונו לומר יכוין לבו אע"פ שא"א לו להחזיר פניו נגדם. ורצונו לומר שיחשוב בלבו ורעיונו כאלו הוא עומד במקדש אשר בירושלים במקום קודש הקדשים.

שערי אורה - התפילות בחו"ל סתומות, ויכולות לעלות רק דרך א"י

ובספר שערי אורה לר"י ג'קטייליא האריך הרבה לבאר את הפער העצום שבין תפילת ארץ ישראל לתפילת חו"ל, ובאר שם ששערי השמים נעולים וחתומים בפני תפילות חוצה לארץ, והדרך היחידה להעלות את תפילות חו"ל היא על ידי "שליחתן" לארץ ישראל. וזו לשונו (שער שני, בדילוג רב):

וכשהיחיד מתפלל, נכנסת תפילתו... ובודקים אותה במקום הזה. ואם היא ראויה להיכנס... אז שומרי הפתחים מקבלים אותה תפילה ומכניסין אותה עד הגיעה לפני יהו"ה יתברך. ואם חס ושלום התפילה שאדם מתפלל אינה הגונה... הכרוז קורא: אל תיכנס אותה תפילה לפני יהו"ה יתברך... ומיד מוציאין אותה תפילה בנזיפה ודוחין אותה לחוץ ואינה נכנסת וננעלים השערים בפניה... וכל העניינים האלו שאמרנו הם בתפילות היחידים, אבל בתפילת הציבור אין כל ממונה וכל שוער יכול לעכב, אלא כשהציבור מתפללים תפילתם נכנסת ומתקבלת על כל פנים...

וכלאולהדברים שאמרנו בתפילת יחיד ותפילת ציבור, בהיות ישראל על אדמתם, וכל שכן בירושלים, וכל שכן בבית המקדש. אבל כשישראל בחוצה לארץ, כמה מערערים וכמה מקטריגים עומדים אצל תפילות הציבור, כל שכן אצל תפילות היחידים. שהרי כשישראל הם בחוץ לארץ הרי הם ברשות שרי האומות, ואין דרך לעלות תפילתם, שאין שערי שמים אלא בארץ ישראל. וכן הוא אומר ביעקב: מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים (בראשית כח, יז). ואם כן בחוצה לארץ הכול סתום אצל השמים.

והוסיף הר"י ג'קטייליא, שישנה רק דרך אחת להעלות את תפילות חו"ל לפני ה' יתברך: ואם כן מה יהיה על תפילות של ישראל בחוצה לארץ? דע שהתפילות שהן חוצה לארץ אין להם דרך לעלות לפני י"י יתברך, זולתי כשישראל משלחים אותם מחוצה לארץ נגד ירושלים. וכשמגיעות לירושלים, משם הם מסתלקות ועולות למעלה... וכל זה אמר שלמה בפירוש כשנבנה בית המקדש... ועתה דע וראה איך גילה שלמה המלך ע"ה שאין תפילת

חוצה לארץ עולה למעלה באותו המקום שמתפללים, עד שהיא עולה לארץ ישראל ומשם לירושלים, ומשם לבית המקדש, ואז היא עולה למעלה... נמצאו כל ישראל, שהם מתפללים בארץ גלותם, משלחים תפילותיהם לירושלים ולבית המקדש, ומשם התפילות עולות לפני י"י יתברך.

מעכבים ומקטריגים ב"הליכת" התפילות לארץ ישראל

וסיים בעל ה"שערי אורה", שגם ב"הליכת" התפילות מחו"ל לארץ ישראל, רבים המעכבים והמקטריגים העומדים בדרך, ומנסים להפריע להן לעבור ולעלות השמימה. ובלשונו:

ועתה יש לנו להודיעך מה בין תפילת חוצה לארץ לתפילת ארץ ישראל. דע כי תפילת ארץ ישראל דומה למי שהוא צריך לדבר עם המלך וביתו קרוב למלך, ואין שטן ואין פגע רע ולא משחית בדרך. ותפילת חוצה לארץ דומה למי שצריך לדבר עם המלך וביתו רחוק מאוד מן המלך, ויש בדרך כמה ליסטים וכמה פגעים רעים וכמה חיות רעות; עתה ראה כמה אדם צריך לזהר כדי שימלט מנזק הדרך. ואחר הטורח והשמירה, יתכוון שתהא תפילתו ראויה להתקבל, כמו שאמרנו.

ועל דרך זה, דע כי כמה מעכבים ומקטריגים שלתפילות ישראל, כשהן הולכות לירושלים, על ידי הכוחות הטמאות של עובדי כוכבים. ולפיכך יש לך להתבונן כמה אנו חייבים לטהר עצמנו ולהתכוון בתפילותינו בהיותנו מתפללים בחוצה לארץ, כדי שנהיה ראויים להתקבל לפני י"י יתברך.

הגר"י עמדין - כיוון הגוף לארץ ישראל מועיל רק למי שאינו יכול להיות בה

ובנוסף לזה, כתב הגר"י עמדין זצ"ל בהקדמה לסידורו "בית יעקב" (סולם בית אל, ס' ג' אות ו'), שכל כיוון הגוף לארץ ישראל ושליחת התפילות לשם מועילים רק למי שאינו יכול להיות בפועל בארץ ישראל, מחמת אונס וסכנת הדרך, אך אין זה מועיל עבור מי שיכול להתפלל בפועל בארץ ישראל, ובוחר להיות בחו"ל ולהתפלל שם. וכך כתב:

ידוע שחובת המתפלל לכוון גופו כנגד ירושלים... וכאן ראינו לזכור ירושלים שנית לומר, שלא יספיק זה הרושם והרמז שאנו עושים לזכור ולדוגמא וסימנא בעלמא, אלא היכא דלא אפשר. אז תעלה לנו הכוונה והמחשבה הטובה ותצטרף למעשה הנמנע מפני האונס והסכנה... אמנם לא ישובח ולא תועיל הכוונה במקום שאין טענת אונס גמור

אלא הענין, יעקב אמר לרחל אשר מנע ממך פרי בטן, כלומר אינו הכוונה שמתאוה לתפילה אלא המניעה הוא ממך, מצד איזה עונש שאת עקרה. דאין לך לומר שהוא בעבור שמתאוה להתפילה, שזה אינו שייך אלא הדר בארץ שהיא חלק ה', אבל אנחנו עתה בחוץ לארץ שהיא תחת ממשלת השרים, בודאי לא מתאוה להתפילה. וזהו כמו שנאמר, התחת אלהים אנחנו, כלומר אין אנחנו יושבים תחת חלק ה' שהיא ארץ ישראל...

סיכום - הבדל תהומי בין תפילת ארץ ישראל לתפילת חו"ל

ומכל הדברים האמורים למדים אנו עד כמה גדול הוא ההבדל בין המתפלל בארץ ישראל לבין המתפלל בחו"ל, שהמתפלל בארץ ישראל – תפילותיו עולות מיד לשמיים, ואין מונע ומעכב בעדן, והקב"ה מתאוה לתפילותיו, והוא כעומד קרוב אל המלך ומדבר עמו. ואילו המתפלל בחו"ל – שערי שמיים סתומים בפניו, ומעכבים ומקטרגים רבים עומדים בדרכו, והוא כעומד רחוק מן המלך, ואין הקב"ה מתאוה לתפילתו, ואין לו חשק בה. ואין לו עצה כי אם לשלוח תפילתו דרך ארץ ישראל הקדושה, וגם אז יעמדו כוחות טומאה רבים בדרכו למנוע מתפילתו לעלות השמימה ר"ל³.

גודל הטעות של בני א"י היוצאים להתפלל בחו"ל, ובפרט בראש השנה

צא ולמד, מהי גודל הטעות של מי שמתגורר בארץ ישראל, ויכול הוא להתפלל בה את תפילותיו, ואעפ"כ הוא בוחר ביוזמתו לצאת מן הארץ אשר היא מקום התפילה, ללכת להתפלל תפילותיו בארץ העמים, במקום שישערי שמים נעולים וחתומים.

וגדולה והולכת טעותו כאשר הוא עושה כן ביום הגדול והנורא, בראש השנה, יום המלכת ה', בו עומד כל איש ישראלי לבקש על נפשו, וכל תפילותיו עשויות לקבוע את מהלך חייו בכל השנה כולה. ובמקום להתפלל באופן שתפילותיו יעלו השמימה באין מונע ומעכב, בוחר הוא להתפלל תחת ממשלת שרי הטומאה, ולהציב מכשולים רבים בפני תפילתו, ומי יודע אם יזכה כלל שתעלה תפילתו למרומים ותכנס לפני ה' יתברך – מלכו

3. ועיין עוד בספר "חסד לאברהם" למהר"א אזולאי, מעין ג', נהר ח', שמאריך לבאר "כי הייחוד העליון נעשה על ידי תפילות ישראל בארץ ישראל דוקא, ולא של ישראל בחו"ל". ועיין עוד בליקוטי מוהר"ן (קמא, סי' ז', אות א'): "ועקר אמונה, בחינת תפלה, בחינת נסים, אינו אלא בארץ ישראל, כמו שכתוב (תהלים ל"ז): 'שכן ארץ ורעה אמונה. וְשֶׁמֶךְ עֲקָר עֲלִיּוֹת הַתְּפִלּוֹת, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב (בְּרֵאשִׁית כ"ח): 'וְזֶה שֶׁעַר הַשָּׁמַיִם'. וכן שם (סי' ט', אות ה'): 'ותפלה הוא בחינת נסים... ועקר הנסים, הינו עקר התפלה, אינו אלא בארץ ישראל, כמו שכתוב (תהלים ל"ז): 'שכן ארץ ורעה אמונה, נאמונה זה תפלה, כמו שכתוב (שמות י"ז): 'וַיְהִי יָדְיוֹ אֲמוֹנָה כְּתִרְגוֹמוֹ'.

השל"ה - הקב"ה אינו מתאוה לתפילות חו"ל

ובספר השל"ה הקדוש (פרשת ויצא, תורה אור, ג) כתב גם הוא ששערי שמים סתומים בפני תפילות חו"ל, ואי אפשר להן לעלות אלא דרך ארץ ישראל. והוסיף על כך חידוש גדול, והוא, כי ידועים דברי חז"ל (יבמות סד.) שלא נתעקרו אמהות אלא משום שהקב"ה התאוה לתפילתו. ובאר השל"ה שכל זה הוא רק בארץ ישראל, שרק בה הקב"ה מתאוה לתפילות, אבל לא נאמרו הדברים לגבי חוץ לארץ הואיל ואין ה' מתאוה לתפילות חו"ל. וכך כתב:

וענין וזה שער השמים - ששם עולות התפילות. ועתה בעונותינו הרבים סתם תפלותינו, ולעתיד ישמחנו השם יתברך בבית תפלתו זהו מקום מקדשנו. מכל מקום אף שסתם תפלותינו... פתוח הוא קצת להתפלל אל ה' דרך ארץ ישראל, ולשלוח התפילה דרך שער השמים כמו שאמרו רז"ל (ברכות ל.).

וזאתמלפנים בישראל שהיה הקב"ה המתאוה לתפלתו של ישראל, ועל כן היה עקרות באבות ובאמהות כדי שיתפללו. וזה היה בארץ הקדושה, כי שם חפץ השם יתברך בתפלה, כי התפילה מתעורר וגורם יחוד השם למעלה כמבואר ליודעי חן, והתפילה נעשית עטרה, כי ארץ הקדושה היא ארץ אשר ה' דורש, חלק ה'. אבל דבר זה לא שייך בחוץ לארץ שהיא ארץ העמים תחת ממשלת השרים, ומה חשק יהיה להקב"ה בתפילתם לעשות חבור למעלה, כי אז יתערב זר בתוכו, שהוא השר החיצוני אשר תחתיו יושב המתפלל. על כן זאת העצה היעוצה לשלוח התפלה לארץ ישראל, ומשם לירושלים, ומירושלים לבית המקדש, ומבית המקדש למקום קודש קדשים, ומשם לשער השמים...

ולפי זה באר השל"ה את הויכוח בין יעקב לרחל, ואת פשר המשפט החריק של יעקב "התחת אלהים אנכי". וכה כתב:

אשר בזה מובן ענין פלפול רחל ויעקב, הבה לי בני, ויחר אף יעקב ברחל. ולכאורה יש לתמוה, מה חרי האף הזה, והלא רחל כמה שאמרה הבה לי בני שאלה כהוגן, כי כוונתה היתה שיתפלל עבורה. ואיך הבין יעקב קושיית התלמוד למה היו האבות והאמהות עקרות, כי עשה הש"י זה שהתאוה לתפלתו, ובודאי ידע יעקב כל זה, ואם כן למה חרה אפו.

2. עיין שם באריכות דבריו, שהירבה לדבר בשבחה של ארץ ישראל, ובחיוב להתנער מן הגלות ולעלות לדור בארץ ישראל. ודבריו מתוקים מדבש.

בזולת שיש תחת כל בחינה ובחינה מהם כמה בחינות, הא' מענין עשיית המצות בטהרה ובנקיות כל ימי היותו בעולם. הב' מענין פטירת הנפש מן הגוף. הג' מענין התחיה אחר כך.

והנהג' חלוקות אלולאישתוודאי, כי משיהיהכלימיובארץ ישראל נמצאת נשמתו גם בעת בואו אל הגוף בטהרה ובנקיות בלתי נטמאת באויר ארץ העמים, והיא במעלה גדולה וסיוע גדול אל העבודה. וגם אם בקטנותו יכנס האדם לארץ ישראל קודם י"ג שנים יזכה קצת אל מדה זו, כי אין יצר הטוב ונשמה בהאדם עד י"ג כדפי' רבותינו ז"ל, ולפעמים ג"כ הרוח ולפעמים הנפש כנזכר בזהר, וכן כל מצוותיו אשר עשה הם בטהרה ובנקיות עד צאתו מן העולם הזה, ונמצא שגדל בשם טוב ונפטר בשם טוב.

והנההעולהלעתזקנותולארץ ישראל אינו מכללמדהזו, ואינוזוכהכי אם אל השנים שהם מענין הפטירה, וגם התחייה כאשר יתבאר. והעולה אחר מיתתו בעצמותיו, זה ודאי אינו זוכה כי אם בתחייה לבד, וגם אל מעלת פקידת הנפש לעצמות בסוד ועצמותיך יחליץ על היותו בטהרה בארץ ישראל.

חלוקה א' - עשיית המצוות בטהרה

וכעת מתחיל הרב לבאר את החלוקה הראשונה, בענין עשיית המצוות בטהרה: ועתה כשנבא לספור במעלת החלוקה א' הם רבות: הא' שהנשמה לא נטמאת מעולם, ולא נתלבשה באויר ארץ העמים כל עיקר. ב' שמצוותיו אשר עשה הכולם בתכלית הטהרה, ואותו הרוחניות המתהוות מהמצוה והתורה לא נתלבש בקליפה היא והטומאה היא. ג' כיהשפעה הנשפעת על ידי התורה והמצוה לא נשפעת אל השרים, מפני שהישראלי העומד בחו"ל ועומד במצוה והטהרה ודאי אותם המצות ישפיע לו, ואותו השפע א"א להיותו נשפע עליו אם לא על ידי אותו השר אשר הוא שם בחלק ארצו וזה פשוט... ד' עוד כמה מצוות היתירות בארץ והסתליות בארץ, ואין ספק כי מפני היות מעלת המצות האלה גדולה עד מאד אין ראוי לקיימם בחו"ל, כי כח קדושה כזו אין ראוי שיושפע בחו"ל... ה' היות התפלה של ארץ ישראל ראויה ורצויה ומקובלת יותר מפני שאין כל כך מקטרגים, וזה מפני שאין אותם האותיות המתהוות מהפה מתלבשת באויר טמא, ולכן הם רצויות ונעשות תכף עטרה וכותרת לראש מלכו של עולם, מה שאין כן בחו"ל שצריכים להתלבש באויר

הפגם הרוחני של היוצא מארץ ישראל

הפגמים הרוחניים של השרוי בארץ העמים

אחר שביארנו בס"ד את איסור היציאה מן הארץ, ואת הפער הגדול בין קיום המצוות והתפילה בארץ ישראל לחו"ל, נבאר בעזרת ה' את גודל הפגם הרוחני שנגרם למי שיוצא מארץ ישראל, אפילו על מנת לחזור. ענין זה מבואר באריכות רבה בספר "חסד לאברהם" למהר"א אזולאי (זקנו של החיד"א), ונעתיק דבריו בדילוג לפי הצורך. וכך כתב בביאור "סוד ארץ ישראל וישיבתה" (מעין ג', נהר י'):

והנה מי שאינו בא"י, פירשו רבותינו ז"ל שדומה כמי שאין לו אלוה... וגם שכינה אינה שורה עליו מפני שהוא בתוך מצולות ים הקליפה המתלבש באויר ארץ העמים הטמא, שמצדו הוא טמא ומטמא. ונמצא לפי זה שאין לו אלוה. ואין ספק כי נשמתו ורוחו ונפשו וגופו הם מתלבשים בתוך הקליפות והטומאה.

בזולתעוד שאין מעשיו ולאתורתוטהורים, מפני שהם מתלבשים באויר ארץ העמים הטמא. בזולת כי בעת הפטירה אין הנשמה עולה בטהרה, מפני שהיא מתלבשת בקליפה ההיא. בזולת שהיא צריכה להתגלגל ממקום למקום עד בואה אל ארץ ישראל, כי שם שער השמים לכניסת הנשמה בגן עדן, כדפי' רבותינו ז"ל כי דרך מערת המכפלה כניסת הנשמה לגן עדן של מטה ומשם לגן עדן של מעלה.

הנה, פירט בזה ארבעה עניינים שמפסיד האיש הישראלי בהיותו בארץ העמים. ראשית, נשמתו וגופו "מתלבשים" בתוך הקליפות והטומאה. שנית, מעשיו ותורתו נטמאים באויר ארץ העמים הטמא. שלישית ורביעית, שבעת פטירתו נשמתו "מתלבשת" בקליפות הטמאות, והיא צריכה להתגלגל עד בואה לארץ ישראל.

השוהה כל ימיו בארץ ישראל הוא במעלה רוחנית גדולה

ואחר פתיחה כללית זו, החל ה"חסד לאברהם" לפרט את פגמי היושב בחו"ל, והוסיף שהפגם הולך ומתוסף ככל שהאדם שהה בחו"ל זמן רב יותר, ומבאר כי האדם שהיה כל ימיו בארץ ישראל, ולא יצא ממנה כלל, נשמתו במעלה גדולה, מפני שלא נטמאת באויר ארץ העמים. ובלשונו:

וכאשר נבחין מעלת ארץ ישראל על חוץ לארץ נמצאת בג' בחינות,

טמא, ויש כמה חיצונים מקטרגים עליהם עד הכנסתם לארץ ישראל ואחר טהרה ונקיון כדי לעלות במקום גבוה.

ותמצית דבריו, שמאחר והשוהה בחו"ל נמצא באויר הטמא של ארץ העמים, והוא נתון תחת השפעת שרי האומות, הרי שנשמתו נטמאת, ומצוותיו ותורתו "מתלבשים" בטומאת הקליפות, והשפע הרוחני שלהם נשפע לשרי האומות, ותפילותיו נתקלות במקטרגים רבים.

חלוקה ב' - פטירת הנפש מן הגוף

ובביאור החלוקה השנייה, בענין פטירת הנפש מן הגוף, כתב:

וכשנבא לספר במעלת החלוקה הב' נמצאם גם כן רבות: הא' כי אין המת בארץ ישראל מת על ידי מלאך המות, אלא על ידי מלאך קדוש המתלבש בגבורה לעשות הפעולה היא והיא כבהמה הנשחטת על ידי סכין יפה והיא טהורה, אבל המת בחו"ל על ידי סמא"ל סכין פגום והוא נעשה נבלה.

הב' כיהנפטרכו"ל נשמתו בעצאתה מגופו מתלבשת בכחותאוויר ארץ העמים ומטמאת על ידי כך, ודאי צריכה כמה טורח עד בואה לשער השמים, ושם מתטהרת מטומאתה כדי לעלות אח"כ אל מנוחתה ודאי.

הג' טורח גלגולה עד בואה ממקום דירתה בחו"ל עד הגיעה לארץ ישראל, ומה גם אם צריכה לעבור בגבול שרים רבים עד הגיעה לארץ ישראל, כי וודאי יאחזוהו צירים וחבלים, ועל כזה וכיוצא בו אמרו רבותינו ז"ל אינו דומה קולטתו חיים וגו'.

חלוקה ג' - תחיית המתים

ובביאור החלוקה השלישית, בענין תחיית המתים, כתב:

וכשנבא לספר במעלת החלוקה הג' נמצאם עוד הרבה. הא' הוא טורח גלגול מחילות לפי עניינה ולפי מעשיה. הב' כי תקדים תחיית המתים ארץ ישראל לחו"ל כדפירשו רבותינו ז"ל. הג' כי בכל ריש ירחי ושבת הנפשות פוקדת הגוף כנזכר בזוהר, וכאשר יהיה קבור בחו"ל יוכרח שיתטמא הנפש באויר ארץ העמים בבואה לפקוד הגוף, ולא יהיה להם יחד נחת רוח.

היושב בארץ ישראל כל ימיו, זוכה לכל המעלות

וסיכם ה"חסד לאברהם" שלפי זה רבו מאד מעלות היושב בארץ ישראל מיום לידתו עד יום מיתתו, מפני שגופו ונשמתו לא נטמאו לעולם בארץ העמים, וכל מצוותיו ותורתו ותפילותיו, כולם נעשו בטהרה גמורה, והוא זוכה לכל המעלות שנזכרו לעיל. ואלו דבריו:

ועתה במה שסופר במעלת הארץ מבואר מעלת היושב בה לעולם מיום הלידה עד לאחר מיתה, כי זה זכה לכל המעלות כולם ודאי. והנכנס בקטנותו יזכה בהם, אבל לא כל כך, כי כבר נולד באויר בארץ העמים. אמנם מי שעומד עד שגדל ואחר כך בא, גם אם זכה בקצת לעסוק בקצת במצות בארץ ישראל, עם כל זה לא ישיג אל המעלה הגדולה ההיא, ואולם ישיג קצתה'.

יציאה מן הארץ גורמת פגם נשמתי בלתי הפיך

ומעתה, כל איש החס על נפשו ונשמתו, וחפץ הוא להתקדש ולהטהר ולהתקרב אל בוראו, בין יבין כי כל יציאה לחו"ל פוגמת היא את נשמתו פגיעה אנושה, ומוציאה אותו מקדושה לטומאה, ומטביעה פגם בלתי הפיך בנשמתו, והרי הוא "מאבד נשמתו לדעת". ותחת אשר יחסה תחת כנפי השכינה, מקבל הוא על עצמו עול שרי האומות הטמאות. וכל מי שחושב שבנסיעתו הוא מתעלה ומוסיף זכות על זכויותיו, ידע כעת כי הוא מחייב עצמו, וגורם לעצמו בכייה לדורות.

הנסיעה לצדיק בראש השנה – לדעת ר' נחמן

חשיבות הנסיעה לצדיקים בראש השנה - לדעת ר' נחמן

ר' נחמן הירבה לכתוב על חשיבות הנסיעה לצדיקים בראש השנה. כך כתב, למשל, בליקוטי מוהר"ן מהדו"ק סי' ס"א:

זְהוּ בְּחִינַת מַה שְּׁנוֹסְטֵין עַל רֵאשׁ הַשְּׁנָה לְצַדִּיקִים. כִּי רֵאשׁ הַשְּׁנָה הוּא יוֹמָא דְדִינָא שֶׁל כָּל הַשְּׁנָה, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד בָּא עִם קְדָשְׁתּוֹ וְצִמְצוּמֵי אֶל הַצַּדִּיק הַדּוֹר. שְׁהוּא בְּחִינַת קְדָשִׁי קְדָשִׁים... וְעַל יְדֵי זֶה נִמְתָּקִים כָּל הַדִּינִים.

4. ועיין עוד בדבריו שם (מעין ג', נהר י"ב): "וכל מי שקבל עליו לדור בארץ ישראל כל ימיו... חשוב עליו כאילו נזהר כל ימיו שהמליכו ביחודו של מקום". ואע"פ שדיבר שם על הירידה למצרים, מהקשר הענין מבואר שהוא הדין ביציאה לכל מקום אחר לחו"ל.

וכן כתב שם בס' ר"א:

מה שהעולם נוסעין על ראש השנה לצדיקים, כי עקר המתקת הדינים אינו אלא על ידי קדשת וטהרת המחשבות, כי שם שרשם... ואי אפשר לבוא למחין זכים אלא על ידי התקשרות לצדיקים... וראש השנה הוא מקור הדינים של כל השנה, וצריך לטהר את מחשבתו כדי להמתיקם, ובשביל זה נוסעין לצדיקים כדי לזכות לקדשת המחשבה.

וכן מובא במהדו"ת ס' צ"ד:

שמעתי מפיו הקדוש, שהיה כתוב אצלו תורה על ענין ראש השנה, שצריכין לנסע לצדיקים על ראש השנה. והיה מבאר שם מענין שלשה ראשים שמתקבצין בראש השנה, כשזוכין אז להיות אצל הצדיק. כי הצדיק הוא בחינת ראש, כי הוא ראש בני ישראל, וראש השנה הוא גם כן בחינת ראש, כי הוא ראש השנה, וכל אחד בא עם מחו ודעתו להצדיק ומקשר דעתו ומחו שבראשו, שזהו גם כן בחינת ראש, להצדיק שהוא ראש בני ישראל בראש השנה, נמצא שנתקבצו שלשה ראשים יחד. והיה לו בזה תורה שלמה, ולא זכיתי לקבלה.

ר' נחמן דיבר על נסיעה לצדיקים בעודם בחיים, ולא אחר מותם

אולם מדבריו מבואר שהוא דיבר על נסיעה לצדיקים בעודם בחיים, ולא אחר מיתתם. שהרי מטרת הנסיעה היא להתקשר אל הצדיק, ואל המוחין שלו, ועל ידי זה יזכה להתקת הדינים, ואיך אפשר לקשר דעתו ומוחו אל הצדיק כשאנינו בחיים?! – וכן יש ללמוד זאת ממה שהוא מדבר על צדיק-הדור, ומשמע ודאי שמדובר על הצדיק החי באותו דור, שאל"כ אינו צדיק "הדור", אלא צדיק "הדור הקודם". וכן מבואר ממה שהוא מדבר על הצדיק שהוא "ראש בני ישראל", ובודאי הכוונה היא שהוא משמש באותה עת כראש בני ישראל, שאם כוונתו על צדיק שהיה ראש בני ישראל, הרי שהיה צריך לנסוע למשה רבינו או לאבות הקבורים בחברון, שהם הם ראשי בני ישראל של הדורות כולם.

ר' נחמן דיבר על נסיעה לצדיקים בכלל, ולא דוקא אליו

ועוד משמע מדבריו, שאע"פ שנקט בלשון "צדיק הדור" ו"ראש בני ישראל", אין כוונתו שיש לנסוע רק לצדיק אחד מסוים, שהוא הוא הצדיק של הדור והראש של בני ישראל בדור ההוא. שהרי בא לבאר "מה שהעולם נוסעין על ראש השנה לצדיקים", והיה כתוב אצלו תורה שלמה על כך "שצריכים לנסוע לצדיקים על ראש השנה", ולא דוקא לצדיק אחד.

ומי שבקי מעט בספרי ר' נחמן יודע שכשהוא מדבר על "צדיק", גם אם הוא נוקט בלשון "צדיק הדור", אין כוונתו לצדיק מסוים, אלא לכל אחד מן הצדיקים שבדור, וכמו שכתב, למשל (ליקו"מ, קמא, ב, ו):

וצריך כל אחד לכון בתפלתו, שיקשר עצמו לצדיקים שבדור, כי כל צדיק שבדור הוא בחינת משה משיח, כמו שמצינו, שהצדיקים קורין זה לזה משה...

ובפסקה מקבילה כתב (ליקו"מ, קמא, ט, ד):

וצריך כל אדם לקשר את תפלתו לצדיק הדור. והצדיק יודע לכון השערים ולהעלות כל תפלה ותפלה לשער השן. כי כל צדיק וצדיק הוא בחינת משה – משיח.

הרי שנקט בלשון "צדיק הדור", למרות שדיבר על "כל צדיק וצדיק", וכמו שמבואר גם בפסקה המקבילה לעיל, ששם דיבר בפירוש על קישור "לצדיקים שבדור" ולא דוקא לצדיק מסוים.

"צדיק הדור" פירושו: צדיק החי בדור

והמושג "צדיק הדור" בדברי ר' נחמן, אינו כפי שטועים רבים לחשוב, שהכוונה לצדיק הגדול ביותר בדור, אלא הכוונה לצדיק החי באותו דור. וכמו שכתב, למשל, בליקו"מ קמא ס' ח' (אות ב):

דע שעקר הרוח חיים מקבלין מהצדיק והרב שבדור, כי עקר רוח החיים הוא בהתורה, כמו שכתוב: "רוח אלקים מרחפת על פני המים" הוא התורה, והצדיקים דבקים בתורה, ועל כן עקר הרוח חיים הוא אצלם. וכשהוא מקשר להצדיק והרב שבדור, כשהוא מתאנח ומאריך רוחה, ממשיך רוח החיים מהצדיק שבדור, שהוא דבוק בהתורה אשר שם הרוח.

הרי שר' נחמן מדבר על הצדיק שבדור, וכולל בזה את כל "הצדיקים הדבקים בתורה". וכן מפורש גם בליקו"מ קמא ס' ק"ח, שכתב:

כי כל צדיק הדור הוא בחינת משה... ועל כן קראו התנאים אחד לחברו משה.

ומבואר שכל הצדיקים שבדור, היו בבחינת משה, ועל כן קראו זה לזה בשם "משה".

ועיין גם בליקו"מ קמא סי' י"ז (אות א'), שכתב:

כִּי יִרְאֶה וְאֶהְבֶּה אִי אֶפְשֵׁר לְקַבֵּל, כִּי אִם עַל יְדֵי צְדִיקֵי הַדּוֹר, כִּי הַצְדִּיק הַדּוֹר הוּא הַמְגַלֵּה הַיִּרְאָה וְהָאֶהְבֶּה.

והנה פתח ב"צדיקי הדור", וסיים ב"צדיק הדור", ומבואר שהיינו הך. וכן מבואר עוד במקומות רבים בדברים, ואי אפשר להאריך כאן בזה, כי הוא דבר פשוט למעיין.

ר' נחמן ביקש שמקורביו יבואו אליו לראש השנה, ולא כל ישראל

ובארנו, אם כן, שלא עלתה על דעתו של ר' נחמן שכל ישראל יגיעו דוקא אליו בראש השנה משום שהוא צדיק הדור (וכפי שיש מתלמידי תלמידיו שמבקשים לטעון). ראשית, משום שיש עוד צדיקים בדור זולתו, וכל תלמיד צריך להגיע לצדיק "שלו". ושנית, משום שיש לנסוע לצדיקי "הדור", ולא לצדיקים שנפטרו, שהם צדיקי הדורות הקודמים.

והדברים מבוארים היטב בספר חיי מוהר"ן (גודל יקרת ראש השנה שלו, אות א'):

אמר: הראש-השנה שלי עולה על הכל. והיה פלא אצלי שהמקורבים שלי מאמינים לי, ולמה לא יזהרו כל האנשים המקורבים אלי, שיהיו כולם על ראש השנה, איש לא יעדר, כי כל הענין שלי הוא רק ראש השנה. והזהיר לעשות כרוז, שכל מי שסר למשמעתו ומקורב אליו, יהיה על ראש השנה אצלו, לא יחסר איש.

ומפורש שרצה רק שהמקורבים אליו והסרים למשמעתו יהיו אצלו, כי הם התלמידים המקושרים אליו, ואותם עליו "להעלות" בתפילותיו ולתקן ב"תיקוניו". אך לא היתה כוונתו שכל ישראל ינהרו אחריו, ויתקבצו אצלו בראש השנה. וכן משמע מפשטות הדברים, שמדובר בזמן שהוא היה חי, ולא אחר מותו.

ודברים אלו נכונים גם עבור יהודים המתגוררים עדיין בארצות הנכר, הדומים כמי שאין להם אלוה. וקל וחומר הוא לגבי יהודים הדרים בארץ הקודש, "אשר עיני ה' אלהיך בה", שפשוט וברור שאין להם לעזוב את הארץ בשביל לפקוד את קברו, וכפי שיבואר באריכות בפרק הבא.

תכלית ראש השנה – להמשיך קדושת ארץ ישראל

עזיבת ארץ ישראל בראש השנה הפוכה מהדרכת ר' נחמן

והנה, הנוסעים לקברו של ר' נחמן מברסלב אומרים שעיקר התיקון והעבודה של ראש השנה הוא להיות בקירבת הצדיק ולהדבק בקדושתו וכו', ואשר על כן מוכנים הם לעזוב את ארץ ישראל עבור מטרה זו. אולם מי שילמד מעט בכתבי ר' נחמן, ובעיקר בכתבי תלמידו ר' נתן, ימצא שכל עבודת ראש השנה, ע"פ ר' נחמן, היא להמשיך "קדושת ארץ ישראל", וכפי שנביא מדבריו בסמוך. ולפי זה ברור, שכל היוצא מארץ ישראל לקראת ראש השנה, כדי להמצא בקרבת ר' נחמן מברסלב, הרי הוא עושה את ההיפך הגמור ממה שמדריך ר' נחמן עצמו, והוא פוגע ופוגם במטרה העיקרית של ראש השנה ע"פ משנת ר' נחמן.

ויסוד זה, שעיקר ותכלית העבודה של ראש השנה הוא להמשיך על עצמו ועל העולם כולו בחינת "קדושת ארץ ישראל", מבואר באריכות רבה בדבריו, עד שבלתי אפשרי להעתיק כל דבריו בחיבורינו זה, ולא נוכל אלא לטעום מעט מן הדברים, ונסמוך על המעיין שישלים את המלאכה.

ר' נחמן - ראש השנה הוא בחינת ארץ ישראל

והנה, קיצור הדברים נרמז בדברי ר' נחמן בליקו"מ תנינא סי' ח:

וְחִדּוּשׁ הָעוֹלָם יִהְיֶה בְּבְחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת הַשְּׂגָחָה, וְזֶה בְּחִינַת רֹאשׁ הַשָּׁנָה, בְּבְחִינַת: "תְּמִיד עֵינֵי ה' אֵלֶיךָ בְּהַמְרָאשִׁית הַשָּׁנָה".

וכאן רמז ר' נחמן, שהמקור העיקרי לחידושו שתכלית ראש השנה היא להמשיך קדושת ארץ ישראל, נלמד מן הפסוק "תמיד עיני ה' אלקיך בה, מר(א)שית השנה", שעיקר עיני ה' הנשואות לארץ ישראל הם בראש השנה. ועל יסוד זה בחרנו את השם לחיבורינו זה. ועכ"פ יש ללמוד מכאן את גודל העיוות של בני ארץ ישראל, הדרים בה כל השנה, ועוזבים אותה דוקא בראש השנה, שאז הוא עיקר הארת ארץ ישראל. כואב הלב.

ר' נתן - עיקר התגלות קדושת א"י הוא בראש השנה

ובספר ליקוטי הלכות (או"ח, הל' בית הכנסת, הלכה ה', אות י"ד) כתב:

וְזֶה בְּחִינַת רֹאשׁ הַשָּׁנָה, כִּי בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִבְרָא הָעוֹלָם, עַל כֵּן אֵז אָנוּ עוֹסְקִין לְעִשׂוֹת דְּרֶךְ כְּבוֹשָׁה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שְׂכַל תְּקוּמָנוּ לְשׁוּב לְשֵׁם בְּקִרְוֹב, כִּי עֵקֶר הַתְּגִלּוֹת קִדְשֵׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שם יא), "תְּמִיד עֵינֵי ה' אֵלֶיךָ בְּהַמְרָאשִׁית הַשָּׁנָה וְכוּ".

והוסיף שמשום כך מרבים להתפלל בראש השנה על גאולת הארץ ובניינה:
ועל כן אנו מתפללים אז הרבה על צמיחת קרן משיח, כמו שאומרים,
”שמחה לארץ וששון לעירך וצמיחת קרן לדוד עבדך”. כי עקר התקוה
לשוב לארצנו על ידי משיח צדקנו הוא על ידי קדשת ראש השנה... כי
בכל ראש השנה וראש השנה נכנע ונופל הקלפות וממשלת העובדי
כוכבים על ארץ ישראל ונתגלה ונמשך קדשת ארץ ישראל לנו, עד
שנזכה שיכמרו רחמיו ויכניע ויבטל אותם לגמרי וישוב ויתן הארץ לנו
במהרה בימינו.

הנסיעה לצדיקים בראש השנה היא "הדרך לארץ ישראל"

ואחר אריכות דברים גדולה, כתב (אות ט"ז) שהטעם שנוסעים לצדיקים בראש השנה,
הוא כדי שיוכלו להמשיך עליהם את "הדרך לארץ ישראל":

ועל כן צריכין לנסע לצדיקי אמת על ראש השנה, כי זה החסד חנם
שהיה מקים העולם קדם מתן תורה, שהוא הדרך לארץ ישראל, אין מי
שיוכל להמשיכו בעולם כי אם הצדיקים האמתיים הגדולים במעלה
שהם ממשיכים זה החסד... וזה אנו צריכים בראש השנה⁵.

והמשיך (אות כ') לבאר שכל עניינו של השופר בראש השנה נועד "להמשיך קדושת
ארץ ישראל":

וזה בחינת ראש השנה, שאז עוסקין להמשיך קדשת ארץ ישראל, שנעשה
אז בחינת שינה והתעוררות השינה על ידי השופר, שזהו בחינת הדרך
לארץ ישראל, שהוא בחינת שינה... ואחר כך זוכין להתעוררות השינה
על ידי השופר, שזהו בחינת שבאין לארץ ישראל ממש, כי המשכת
המחין, שהוא התעוררות השינה על ידי השופר, זהו בחינת ארץ ישראל
ממש, כי עקר המחין בארץ ישראל, כי אין חכמה כחכמת ארץ ישראל.

העבודה בראש השנה - לגלות קדושת א"י, כדי לזכות לבוא אליה

ודברים ברוח זו חזר וכתב גם בהל' דברים הנוהגים בסעודה (הלכה ד')⁶. ותחילה באר כי

5. ועיין עוד בדבריו שם אות כ"ב.

6. וכל דבריו שם מבוססים על דברי ר' נחמן בליקו"מ קמא סי' כ', ומובא שם (בסוף הסימן) שתורה זו נאמרה ע"י
ר' נחמן בראש השנה. ובחיי מוהר"ן (שיחות השיכים לתורות, אות י"ב) מובא ששיחה זו נאמרה בר"ה בשנת תקס"ה.
ועיין בגנזי הראי"ה (ח"ה, עמ' 02-12) תיאור ספרותי מופלא של הרצי"ה זצ"ל על שיחה זו של ר' נחמן, בה ביאר
בעיצומו של ראש השנה את גודל מעלת ארץ ישראל והנסיעה אליה.

כל העבודה בראש השנה, ובשאר מועדי תשרי, היא לגלות את קדושת ארץ ישראל,
כדי שמתוך כך נזכה להגיע בפועל לארץ ישראל, שבזה תלוי עיקר הקדושה של האיש
הישראלי. וזו לשונו (אות א'):

וזה בחינת ראש השנה. כי כל עבודתנו בימים הקדושים הללו בראש
השנה ועשרת ימי תשובה וערב יום הכפורים ויום הכפורים וסכות וארבעה
מינים עד שמיני עצרת, הכל הוא כדי לגלות קדשת ארץ ישראל כדי
שנזכה לבא לארץ ישראל. שזה עקר קדשת איש הישראלי כמו שאמר
רבנו זכרוננו לברכה בעת שהגיד לעמו התורה הנוראה הנ"ל, שאמר אז
בזה הלשון: מי שרוצה להיות איש ישראלי, דהינו שילך מדרגא לדרגא אי
אפשר כי אם על ידי ארץ ישראל. גם אמר שהעקר כשזוכה אדם לנצח
המלחמה לבוא לארץ ישראל, כמו שכתוב שם בסוף התורה הנ"ל.

עיקר קדושת האיש הישראלי הוא לבוא לא"י, ועל זה יש לכוון בראש השנה

והוסיף:

נמצא שעקר קדשת איש הישראלי ועקר נצחון המלחמה שצריכין לנצח
בזה העולם העקר הוא לבוא לארץ ישראל. וזה בחינת עבודתנו בימים
הנוכחים הקדושים הללו מראש השנה עד שמיני עצרת, כי קדשת ארץ
ישראל מתגלה בראש השנה, כמו שכתוב בשבח ארץ ישראל, תמיד
עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה עד אחרית שנה שממש עקר קדשת
ארץ ישראל. כמו שמבאר בדברי רבנו זכרוננו לברכה נמצא, שעקר
קדשת ארץ ישראל נתגלה בראש השנה. וזה בחינת פנות כל המצוות
והתפלות של ראש השנה.

וסיכם (אות ב'):

נמצא, שבראש השנה צריכין לכוון שנזכה מהרה לבוא לארץ ישראל
ששם עקר התגלות מלכותו ותברך כנ"ל.

מטרת הנסיעה לצדיקים ותקיעת השופר - לגלות קדושת א"י, כדי להגיע אליה

ומיד אח"כ באר שטעם ההתכנסות אצל הצדיקים בראש השנה הוא כדי לגלות קדושת

7. ובחיי מוהר"ן (שם, אות ט"ו) מובא: "ואחר שגמר התורה, אחר כך בעת השיחה שאלתי אותו: מה כוננתם במה
שאמרתם שארץ ישראל היא גדולה כל כך וזוהי עיקר נצחון המלחמה. וגער בי וענה ואמר: כונתי, ארץ ישראל הזאת
בפשיטות, עם אלו הבתים והדירות. כלומר, שכל כוננתו במה שהאריך במעלת ארץ ישראל, כוננתו כפשוטו על ארץ
ישראל הזאת שבני ישראל נוסעים לשם, שרצונו שכל איש ישראל, כל מי שרוצה להיות איש ישראל באמת, יסע
לארץ ישראל". ועיין עוד בליקו"מ תנינא סי' קט"ז.

ארץ ישראל. וכן הוא ענין תקיעת שופר בראש השנה. ובלשונו (אות ג):

וְכַל עֵינָן זֶה אֲנִי עוֹסְקִין לְתַקֵּן בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, כִּי רֵאשׁ הַשָּׁנָה זְמַן קֶהְלָה לְכָל הַיָּא. שְׂאָז מִתְקַבְּצִין יִשְׂרָאֵל בְּיַחַד אֶל הַצְּדִיקִים שְׂבִדְדוּר. וְאָז עוֹסְקִין לְגַלוֹת קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל... וְגַם כָּלֵל יִשְׂרָאֵל הַמִּתְקַבְּצִין יַחַד בְּמִקוֹם שְׂאִין שֵׁם צְדִיק... אִף עַל פִּי כֵן הֵם מִמְשִׁיכִין בְּחִינַת קִדְשַׁת הַתּוֹרָה עַל יְדֵי מְצוֹת שׁוֹפָר... וְעַל יְדֵי זֶה אֲנִי מִמְשִׁיכִין עֲלֵינוּ בְּחִינַת הַכַּח וְהַקְדְּשָׁה... לְהַכְנִיעַ הַמוֹנְטִים כְּדֵי שְׁנַזְכֶּה מֵהָרָה לְבּוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

עבודת ראש השנה - לגלות קדושת א"י, כדי לזכות לשוב אליה

וממשיך והולך לפרט איך כל ענין המלכויות, הזכרונות והשופרות, הכל נועד לגלות קדושת ארץ ישראל, כדי שנזכה לבוא לארץ ישראל. וקיצור דבריו (אותיות ה-ז):

וְזֶה בְּחִינַת מַלְכוּיֹת זְכוֹרוֹנוֹת שׁוֹפְרוֹת. שְׁכֻלָם הֵם בְּחִינַת הַתְּגַלוֹת קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כִּי מַלְכוּיֹת זֶה בְּחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי עֵקֶר הַתְּגַלוֹת מַלְכוּתוֹ יִתְבַּרַךְ הוּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּנ"ל. וְזֶה שְׂמֵתְחִילִין מַלְכוּיֹת מֵעֲלֵינוּ לְשִׁבְחָה שְׂהוּא שְׂבַח נִפְלָא מְגַדֵּל מַלְכוּתוֹ יִתְבַּרַךְ, וְעַל יְדֵי הַשְּׂבַח הַקְדוּשׁ הַזֶּה נִכְנָסִין לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל... וְזֶה אֲנִי עוֹשִׂין עִכְשָׁו בְּיוֹם רֵאשׁ הַשָּׁנָה הַקְדוּשׁ הַזֶּה שְׂאֲחֵר קוֹל שׁוֹפָר אוֹמְרִים עֲלֵינוּ בְּתַחֲלַת פְּסוּקֵי מַלְכוּיֹת, כִּי כָּל כְּוָנָתוֹ לְכַבֵּשׁ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׂשֵׁם הַתְּגַלוֹת מַלְכוּתוֹ יִתְבַּרַךְ כְּנ"ל...

וְאַחֲרָיָא אוֹמְרִים זְכוֹרוֹנוֹת שְׂהוּא גַם כִּן בְּחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת הַאֶרֶץ אֲזָכֵר. וּבְשִׁבִיל זֶה נִקְרָא רֵאשׁ הַשָּׁנָה יוֹם הַזְּכוֹר. כְּמוֹ שְׂאֲנִי אוֹמְרִים בְּכָל תְּפִלָּתוֹ בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה, אֵת יוֹם הַזְּכוֹר הַזֶּה. כִּי רֵאשׁ הַשָּׁנָה הוּא לְגַלוֹת קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׂהוּא בְּחִינַת זְכוֹר, בְּחִינַת וְהַאֶרֶץ אֲזָכֵר כְּנ"ל... וְזֶה בְּחִינַת שׁוֹפְרוֹת שְׂאוֹמְרִים בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה שְׂהוּא גַם כִּן בְּחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי שׁוֹפָר הוּא בְּחִינַת קְבוּץ גְּלוּיֹת, בְּחִינַת וְהִיָּה בְּיוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גְּדוֹל וּבְכָאוֹ הַאֲבָדִים בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהַנְּדַחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַשְּׂתַחֲוּוֹ לַה' בְּהַר הַקְּדוֹשׁ בִּירוּשָׁלַיִם. וְעֵקֶר קְבוּץ גְּלוּיֹת הוּא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל... נִמְצָא שְׂמַלְכוּיֹת וְזְכוֹרוֹנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת כָּלֵם הֵם בְּחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי כָּל עֲבוֹדָתוֹ בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה לְגַלוֹת קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, לְזַכּוֹת לְשׁוֹב לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְכַנ"ל:

וחזר ובאר ענין תקיעת השופר:

וְעַל כֵּן כָּל עֵינָן קִדְשַׁת רֵאשׁ הַשָּׁנָה הוּא מְצוֹת תְּקִיעַת שׁוֹפָר. וְעַל שֵׁם הַשׁוֹפָר נִקְרָא יוֹם הַקְּדוּשׁ הַזֶּה בְּתוֹרָה, כְּמוֹ שְׂכַתוּב, יוֹם תְּרוּעָה יְהִיָּה לָכֶם. כִּי שׁוֹפָר הוּא בְּחִינַת קְבוּץ גְּלוּיֹת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. שְׂזֶה עֵקֶר בְּחִינַת רֵאשׁ

הַשָּׁנָה לְגַלוֹת קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׂמֵתְגַלָּה דִּיקָא עַל יְדֵי קְבוּץ גְּלוּיֹת לְתוֹכָה... וְאָז חוֹזְרִים בְּתַשׁוּבָה כָּלֵם וְזוֹכֶה לְבּוֹא עִמָּהֶם לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׂשֵׁם עֵקֶר עֲבוֹדַת ה' יִתְבַּרַךְ... כִּי עֵקֶר הַתְּקוּן הוּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שְׂשֵׁם עֵקֶר הַעֲלִיָּה שֶׁל כָּל הַנְּפִשׁוֹת, כְּמוֹ שְׂאֲמַר רַבְּנוּ זְכוֹרוֹנוֹ לְבִרְכָה בְּתַחֲלַת הַתּוֹרָה הַנ"ל, שְׂמֵי שְׂרוּצָה לְהִיּוֹת אִישׁ יִשְׂרָאֵלִי, דְּהֵינּוּ שְׂיַעֲלֶה מִדְּרָגָא לְדְרָגָא אִי אִפְשָׁר כִּי אִם עַל יְדֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

עיקר קדושת ארץ ישראל נמשך מראש השנה

וחזר על הראשונות, וסיכם:

זֶהוּ עֵקֶר בְּחִינַת רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְהַמְשִׁיךְ קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל... כִּי עֵקֶר קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִמְשָׁךְ מֵרֵאשׁ הַשָּׁנָה, בְּבְחִינַת תְּמִיד עֵינֵי ה' אֶלְקֵינוּ בְּהַ מְרֵאשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרֵית הַשָּׁנָה הַנִּמְאָר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרוֹנָם לְבִרְכָה, בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה נִדוֹן מֵהַ יְהִיָּה בְּסוֹפָה, שְׂבְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה נִמְשָׁךְ עֵינֵי הַשְּׂגָחַתוֹ יִתְבַּרַךְ עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עַל כָּל הַשָּׁנָה כְּלָה.

המניעה מלבוא לארץ ישראל, חחמת שאינו מאחין בקדושתה

ובהל' ברכת הפירות (הלכה ד) האריך ר' נתן מאד מאד לבאר את גודל מעלת ארץ ישראל, את הייסורים שצריך לקבל בשביל לזכות אליה, ואת המניעות הגדולות העומדות בדרך מי שרוצה לזכות בה. והנה מעט מזעיר מדבריו (אות ד):

הִנֵּה מְבָאָר בְּהַתּוֹרָה הַנ"ל שְׂאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הִיא בְּחִינַת נֵעַם וְעַל כֵּן שֵׁם עֵקֶר הַמַּחֲוִין, כִּי אִין חֻכְמָה כְּחֻכְמַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי עֵקֶר הַמַּחֲוִין נִמְשָׁכִין מִנֵּעַם הַעֲלִיּוֹן שְׂשׁוֹפֵט בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּנ"ל.

...וְזֶה בְּחִינַת גְּדֵל הַיִּסּוּרִים שְׂצָרִיכִין לְסַבֵּל קִדְּם שְׂבָאִין לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְעַצֵּם רַבּוּי הַמְּנִיעוֹת בְּלִי שְׂעוֹר שְׂצָרִיכִין לְשַׁבֵּר קִדְּם שְׂבָאִין לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שְׂאֲמַרו רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרוֹנָם לְבִרְכָה (בְּרַכּוֹת ה) שְׂאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא אֶחָד מֵהַדְּבָרִים שְׂבָאִין עַל יְדֵי יִסּוּרִים. וְעֵקֶר הַיִּסּוּרִים הֵם הַמוֹנְעִים מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

והוסיף שעיקר המניעה מלבוא לארץ ישראל הוא מחמת שלא יודעים ומאמינים שכל חיי הנצח תלויים בזה. ובלשונו:

וְעֵקֶר הַמְּנִיעָה הִיא רַק מַחְמַת שְׂעֵדִין אִינוּ מֵאֲמִין בְּדַעְתוֹ בְּשִׁלְמוֹת כְּרָאוּי שְׂהוּא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת דְּבָר זֶה, וְשַׁחֲוִי הַנְּצַחִים תְּלוּיִים בְּזֶה. כִּי אִם הִיָּה

8. כוונתו לתורה ע"א בליקוטי מוהר"ן, תנינא: "דע, כי יש מחין של ארץ ישראל ויש מחין של חוץ לארץ. וגם המחין של חוץ לארץ הם מקבלים ויונקים גם כן מהמחין של ארץ ישראל, כי עקר המחין והחכמה היא בארץ ישראל...".

הָאָדָם מֵאָמִין בְּקִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁהִיא בְּאֵמֶת, בְּוַדַּאי לֹא הִיא שׁוֹם מוֹנֵעַ בְּעוֹלָם שְׂיֻכָּל לְמִנְעוֹ, וְלֹא הִיוּ כָּל הַמְּנִיעוֹת שֶׁבְּעוֹלָם נְחֻשְׁבִים בְּעֵינָיו לְמִנְיעוֹת כָּלֵל... וְעַל כֵּן אִם הִיא הָאָדָם מֵאָמִין בְּקִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל חֵלֶק מֵאֶלֶף כְּמוֹ שֶׁהִיא בְּאֵמֶת, בְּוַדַּאי הִיא כָּל אָדָם רַץ וּפּוֹרֵחַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

התורה, חז"ל ור' נחמן מאריכים בשבח ארץ ישראל

ומשם ואילך האריך הרבה להראות כיצד "כל התורה כלה מראשה לסופה מלאה משבח ארץ ישראל", וסיכם:

שְׁמַכְל זֶה יְכוּלִין לְרֹאוֹת וּלְהִבִין מְרֻחָק עֵצָם שְׂבַח מַעֲלַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא יְתִבְרַךְ מִבְּטִיחַ כָּל כֶּךָ עָלֶיהָ. וּבִפְרָט בְּשָׂאֵר סְפָרִים בְּגִמְרָא וּבְמִדְרָשִׁים וּשְׂאֵר סְפָרִים, שְׁמַבְאָר בְּכָלֶם מְגִדֵל שְׂבַח אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּמַעֲלַת הַזִּכּוֹה לְיֻשָׁב בָּהּ וְאֶפְלוּ לִילֵךְ בָּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת. וּבִפְרָט בְּדַבְרֵי רַבְּנוּ זְכוֹרֵנוּ לְכַרְכָּה שְׁמַבְאָר בְּכִמָּה תּוֹרוֹת מְגִדֵל קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְשְׂכָל קִדְשַׁת אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי תְלִיזָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. פּוֹק עֵין וְתִשְׁכַּח. וְעַל כֵּן אִם הִיא הָאָדָם מְשִׁים לְבוֹ לְזֶה בְּאֵמֶת, בְּוַדַּאי אֵין שׁוֹם מְנִיעָה שְׂיֻמְנָעָהּ.

בראש השנה זוכין לעיקר קדושת ארץ ישראל

ואחר כל זה באר (אות י') שזהו גם ענין ראש השנה ותקיעת השופר:

זֶה בְּחִינַת רֹאשׁ הַשָּׁנָה, כִּי מְבַאֵר בְּהַתּוֹרָה הַנִּלְשָׁנָה שֶׁעַקֵּר שְׂרָשׁ הָעֵלְיוֹן שֶׁל הַבְּרִיאָה הוּא בְּחִינַת נֵעַם הָעֵלְיוֹן שֶׁהוּא בְּחִינַת מַחִין שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל... וְכָל זֶה הוּא בְּחִינַת רֹאשׁ הַשָּׁנָה...

זֶה בְּחִינַת שׁוֹפָר כִּי קוֹל שׁוֹפָר... שֶׁהוּא בְּחִינַת נְגִינָה, עַל יְדֵי זֶה מִמְּשִׁיכִין בְּחִינַת הַנֵּעַם הָעֵלְיוֹן שֶׁהֵם עֵקֶר הַמַּחִין, בְּחִינַת מַחִין שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל... בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִדּוֹן מֵהַיְהִיָּה בְּסוֹפָהּ, כִּי עֵקֶר קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא בְּחִינַת נֵעַם הָעֵלְיוֹן כִּי, שְׁזָה זֹכִינִין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה כִּי...

ההליכה לקברי צדיקים בערב ראש השנה - לקבל בחינת קדושת א"י

ושוב באר שטעם ההליכה לקברי צדיקים בערב ראש השנה, הוא כדי להמשיך את הנועם העליון, שהוא בחינת ארץ ישראל. ובלשונו (אות י"ג):

זֶה בְּחִינַת מֵהַ שְׁהוֹלְכִין עַל קַבְרֵי צַדִּיקִים בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה... כִּי בְּמִקּוֹם גְּנִיזְתָּם שׁוֹפֵעַ בְּחִינַת נֵעַם הָעֵלְיוֹן שֶׁהוּא בְּחִינַת קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּשָּׁם כָּל הַקִּדְשׁוֹת כִּי... וְעַל כֵּן הוֹלְכִים עַל קַבְרֵיהֶם בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה, כְּדִי לְזַכּוֹת לְקַבֵּל שֵׁם קִדְשַׁת רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשְּׁפָעַת הַנֵּעַם, בְּחִינַת קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּתְגַּלָּה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה כִּי...

לא יפסיק מלהשתוקק תמיד לקדושת ארץ ישראל

וסיים דבריו בקריאת עידוד להמשיך ולהשתוקק תמיד לקדושת ארץ ישראל, עד שיזכה לבוא אליה בפועל, ולזכות על ידה בנצחיות הנועם העליון:

זֶה בְּחִינַת שְׂיֻתִי ה' לְנִגְדֵי תְּמִיד. 'תְּמִיד' זֶה בְּחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת תְּמִיד עֵינֵי ה' אֶלְקֵינוּ בָּהּ וְכוּ'. הֵינּוּ שֶׁקִּדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לְהִמְשִׁיךְ עַל טַעְמוֹ תְּמִיד, וְלֹא יִפְסַק מִלְּהִשְׁתַּוְּקֶק תְּמִיד לְהִמְשִׁיךְ עַל טַעְמוֹ קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כִּי בְּכָל פַּעַם שֶׁמִּשְׁתַּוְּקֶק לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִתְגַּבֵּר כְּנִגְדּוֹ בְּחִינַת הַחוּבְלִים וּמְכַלְכְּלִים תְּשׁוּקָתוֹ, עַל כֵּן צְרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר כְּנִגְדָם בְּכָל פַּעַם תְּמִיד, וְאִזְ יַעֲזְרֵהוּ ה' יְתִבְרַךְ לְבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְשֵׁם יִזְכֶּה לְנֵעַם הָעֵלְיוֹן לְנֶצַח.

מי שטעם באמת את א"י, מרגיש טעמה במי שהיה אצל הצדיק בראש השנה

ומצאנו בדברי ר' נחמן עצמו תורה מעניינת על היחס שבין ארץ ישראל לנסיעה לצדיקים בראש השנה. וכך כתב (ליקו"מ, תנינא, סי' מ'):

מִי שְׂיֻדַּע מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁטַעַם בְּאֵמֶת טַעַם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הוּא יִכּוֹל לְהַפְרִי בְּאַחַר, אִם הִיא אֶצֶל צַדִּיק עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה אִם לֹא, וְאִם אוֹתוֹ הַצַּדִּיק הוּא גָדוֹל בְּמַעֲלָה אוֹ קָטָן, וְאִם הוּא צַדִּיק אֲמִתִּי אִם לֹא, אוֹ אִם הוּא בְּעַצְמוֹ צַדִּיק... נִמְצָא, מִי שֵׁישׁ לוֹ תַּאֲוָה וְהִשְׁתַּוְּקוֹת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בְּפֶרֶט מִי שֶׁטַעַם טַעַם הָאֵמֶת שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁפּוֹגֵעַ וּמִתְוַטֵּד יַחַד עִם אָדָם שֶׁהִיא אֶצֶל צַדִּיק אֲמִתִּי עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, הוּא מַחִיב לְהִרְגִישׁ אִזְ טַעַם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּי עַל יְדֵי זֶה הָאִישׁ נִעֲשֶׂה גַם זֶה הָאִוִיר בְּבְּחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּי, וְרֹאֵי שִׁיתְּעוֹרֵר לוֹ עִתָּה הַשְּׁתַּוְּקוֹת וּנְגַעוּתֵין לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינַתוֹ. וְעַקֵּר הַדְּבָר שִׁיְהִיָּה בְּאֵמֶת וּבְתַמִּימוֹת:

וביאור תורה זו מובא בדברי ר' נתן בספר ליקוטי הלכות (או"ח, הל' ברכת המזון ומים אחרונים, הלכה ד', אות א'). ותחילה באר את הקשר בין קדושת ארץ ישראל לבין השהייה אצל הצדיק, ובפרט בראש השנה:

וְהַכֵּל, שֶׁעַקֵּר קִדְשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא עַל יְדֵי עֵינֵי ה', עַל יְדֵי שֶׁה' יְתִבְרַךְ מִסְתַּכֵּל שֵׁם תְּמִיד, שֶׁעַל יְדֵי זֶה אִוִיר דְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מַחֲכִים, כִּי עֵינַיִם עַל שֵׁם הַחֲכָמָה נֶאֱמָר, וְעַקֵּר בְּחִינַת עֵינֵי ה' נִתְעוֹרְרִים עַל יְדֵי הַהִתְפָּאָרוֹת שֶׁה' יְתִבְרַךְ מִתְּפָאֵר עִם יִשְׂרָאֵל בְּבְּחִינַת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֲתַפְּאֵר... אֲכַלְהִתְפָּאֵרוֹת שֶׁל ה' יְתִבְרַךְ בְּעַצְמוֹ לְאוֹכְלֵי אֶדְמוּמָה לְרֹאוֹת. אֲרָמִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל עַל הַצַּדִּיק, וְעַקֵּר בְּעַת שֶׁהוֹלֵךְ מִתְּקַבְּצִין אֵלָיו, דְּהֵינּוּ בְּרֹאשׁ

ארץ ישראל, בבחי' "תמיד עיני ה' אלהיך בה מראשית השנה", דוקא אז הם עוזבים את הארץ, ותחת אשר יזכו להיות בארץ ישראל האמיתית, שבה תלויה כל קדושתם, גולים הם לארצות הנכר כדי לנסות ולהשיג "בחינת קדושת ארץ ישראל". היש טעות גדולה מזו?!?

סיכום ומסקנה

הנסיעה לאומן אסורה הלכתית ורוחנית

נמצאנו למדים, שהעוזב את ארץ ישראל לקראת ראש השנה כדי להיות סמוך לקברו של ר' נחמן מברסלב זיע"א, הרי הוא עובר על איסור היציאה מארץ ישראל, והוא מפקיע עצמו מעיקר קיום המצוות, וגורם לכך שהקב"ה לא יתאוה לתפילותיו ויגברו עליהם המניעות והעיכובים והקטרוגים, והוא פוגם פגם בלתי הפיך בנשמתו, בהלבישו אותה באויר הטמא של ארץ העמים.

הנסיעה לאומן בראש השנה היא נגד הדרכת ר' נחמן מברסלב

ואין הוא מקיים את רצון ר' נחמן מברסלב, אלא הוא פועל את ההיפך הגמור מהדרכתו, וכפי שהסביר באריכות שעיקר עבודת ראש השנה ומטרת הנסיעה לצדיקים היא למשוך ולגלות "בחינת קדושת ארץ ישראל", כדי שמתוך כך יזכה להגיע לארץ ישראל האמיתית, והנוסע לאומן עוזב את המטרה בשביל האמצעי, ועוסק ב"בחינות ארץ ישראל" על ידי עזיבת ארץ ישראל האמיתית, שכל קדושתו תלויה בה.

השנה שאז עקר הקבוץ. ואז עולה התפארות הרבה מהקבוץ הנ"ל שמתקבצין אליו בשביל לעבד את ה', והצדיק כלול מכל ההתפארות הזאת... על כן מי שמסתכל בעיניו בהצדיק הוא ממשיך על עצמו גם כן מזאת ההתפארות... אזי גם ככל מקום שזה האיש מסתכל נעשה גם כן ארץ ישראל...

ההימצאות אצל הצדיק בראש השנה מעוררת תשוקה לארץ ישראל

ואחר אריכות דברים חזר וכתב (אות י"א):

וְכַל מַה שֶׁנִּמְשַׁךְ קִדְשֵׁי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּיוֹתֵר, אֶפְלוּ לְחוּץ לְאֶרֶץ, מְאִירָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִמָּשׁ בְּאוֹר גְּדוֹל וְנִפְלָא יוֹתֵר, וּמִשְׁתוֹקֵקִים וּמִתְגַּעְגְּעִים בְּיוֹתֵר לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְכַמוֹן הַיֵּטֵב שֶׁמִּבְּהַתּוֹרָה הַנִּלְ, שֶׁמִּתְחִיל שֶׁמִּי שִׂוֵּדַע מְאֹרָץ יִשְׂרָאֵל שֶׁטַעַם בְּאֵמֶת טַעַם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲזִי הוּא יְכוּל לְהַכִּיר בְּאַחַר אִם הָיָה אֶצֶל הַצַּדִּיק עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּמִסִּים שֶׁמִּבְּטַעַמו, כִּי עַל יְדֵי זֶה הָאִישׁ שֶׁהָיָה אֶצֶל הַצַּדִּיק אֲמַתִּי עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה נִעֲשֶׂה הָאִוִּיר בְּכַחֲנֵית אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּכָל מְקוֹם שֶׁהוּא מִסְתַּכֵּל בוֹ, וּמְרַגִּישִׁין טַעַם אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁמִּי וְכוּ'.

והוסיף ר' נתן לספר כיצד הבין ר' נחמן ענין זה:

וְאָמַר שֶׁהוּא יָדַע זֹאת מִקִּדְמָה, כִּי קִדְמָה שֶׁהָיָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָיָה מִשְׁתוֹקֵק מְאֹד לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּפְעַם אֶחָד הַתּוֹעֵד יַחַד עִם אִישׁ אֶחָד, וְנִתְעוֹרֵר לוֹ תְּשׁוּקָה גְּדוֹלָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהִבִּין שֶׁזֶה הָאִישׁ הָיָה בּוֹדָאי אֶצֶל הַצַּדִּיקִים עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְשָׂאֵל אֶת אוֹתוֹ הָאִישׁ, וְכֵן הָוָה, כִּי סִפֵּר לוֹ שֶׁהָיָה אֶצֶל כָּמָה צַדִּיקִים עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְכוּ'.

גודל הטעות של העוזבים את ארץ ישראל האמיתית בשביל "בחינת א"י

ומכל הדברים הנ"ל מבואר באר היטב, שכל המהות של ראש השנה ע"פ ר' נחמן היא למשוך ולגלות את קדושת ארץ ישראל, וזהו גם ענין הנסיעה לצדיקים (או לקבריהם) בראש השנה, וכל המשכות "בחינות" ארץ ישראל מטרתן לזכות את האדם, בסופו של דבר, לשוב לארץ ישראל האמיתית, שבה תלויה כל קדושת האיש הישראלי – "כי כל עבודתנו בראש השנה לגלות קדשת ארץ ישראל, לזכות לשוב לארץ ישראל", "שכל קדשת איש הישראלי תלויה בארץ ישראל".

ואם כן, מה גדלה טעותם ומשוגתם של בני ארץ ישראל, שכבר הגיעו למטרה וזכו "לטעום באמת טעם ארץ ישראל", ודוקא לקראת ראש השנה, שבו צריך לגלות קדושת

9 וראה ליקו"מ, קמא, סי' מ"ד: "ואנחנו, בני ארץ ישראל, מקבלין השפע דרך ארץ ישראל".

וְזֶה בְּחִינַת רֵאשׁ הַשָּׁנָה,
כִּי בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה נִבְרָא הָעוֹלָם, עַל כֵּן אֶז אָנוּ עוֹסְקִין
לַעֲשׂוֹת דְּרָךְ כְּבוֹשָׁה לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, שְׁכַל תִּקְוַתְנוּ לָשׁוּב
לְשֵׁם בְּקָרוֹב,

**כִּי עֵקֶר הַתְּגִלּוֹת קִדְשֵׁי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא בְּרֵאשׁ
הַשָּׁנָה,**

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: תִּמְיֵד עֵינַי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּה מִרְאֲשֵׁי הַשָּׁנָה וְכו'.

(מִוֵּהֲרַנ"ת, לִיקוּטֵי הַלְכוֹת, או"ח, ה' בֵּית הַכִּנְסֵת, הַלְכָה ה', אוֹת י"ד)

אלול ה'תשס"ט - מהדורת קריאה ממחשב

להארות: 054-2345364

סדר, עיצוב ועימוד: יצחק למפרט

054-8046613